

NATURVERN I NORGE

ÅRSSKRIFT

1954

NATURVERN I NORGE

*LANDSFORBUNDET
FOR NATURVERN I NORGE*

ÅRSSKRIFT
1954

TRYKT HOS FABRITIUS & SØNNER

OSLO 1955

REDAKSJON: THV. KIERULF

INN H O L D

	Side		Side
Lov om naturvern. <i>Hjalmar Broch</i>	3	Kretsforeningenes årsberetninger og regnskaps-	
Norsk landskap. <i>Haakon Lie</i>	6	ekstrakter for 1954:	
Fugleliv i et grenseområde. <i>Kristen Krogh</i> ..	8	Østlandske Naturvernforening	31
Fredning i Øvre Pasvik	14	Kabelbane i Krokkleiven?	34
Noen erfaringer fra et svensk bjørnereservat.		Retningslinjer for Hovedøen	36
<i>Erik Nybø</i>	17	Rogaland Naturvern	36
Naturfredning i Danmark. <i>Thv. Kierulf</i>	20	Vestlandske Naturvernforening	38
Rødskogen på Tjøme. <i>Hjalmar Broch</i>	24	Sør-Varanger Naturvernforening	39
Urskogen i Måldjupet. <i>Martin Barkved</i>	26	Trøndelag Naturvernforening	40
Litt om Hovedøen — og en utferd dit. <i>T. K.</i>	28	Østlandske Naturvernforening, livsv. medlemmer	41

Bildet på omslaget: Furuskog på Stord. T. K. FOT. - 55.

LOV OM NATURVERN

Av Hjalmar Broch.

Lov om naturfredning av 25. juli 1910 med senere tilleggslov var et både vanskelig og tungvint instrument å bruke, når målet var et virkelig naturvern. Selve uttrykket «naturfredning» gjorde sitt til at mange så på loven som et inngrep i deres personlige rettigheter. Vi har fra urgammel tid vært vant til å se på naturen som et objekt, vi kunne skalte og valte med som vi selv ville uten å ta hensyn hverken til naturen selv eller til andre mennesker, og en fredning av naturen ble av mange — bevisst eller ubevisst — ansett som et uberettiget inngrep i disse eldgamle private rettigheter. Disse og andre synsmåter og misforståelser førte til at loven av 1910 var blitt et stivbenet apparat som var ytterst vanskelig å håndtere og at den i mange høve snarere hindret arbeidet med å verne om naturen i almenhetens interesse. Det var lett nok å frede enkelte trær eller snevrere avgrenste forekomster av blomster; men det var praktisk talt uråd å få fredet et noe større område, også da måtte en kunne vise til sjeldne og vitenskapelig verdifulle særforhold eller slike ting, hvis en skulle ha noe utsikt til å nå frem.

Imidlertid fortsatte ingeniørene sin naturødeleggende seiersgang understøttet av industrialismen og spekulantene, og til sist

oppdaget også folk her i landet at det trengtes et vern om naturen på mange kanter. Ikke bare av vitenskapelige årsaker, men like meget av rent sosiale grunner, ja det fantes endog dem som forstod at en kanskje mang en gang kan tjene mere ved å bevare noe av naturen og dens historiske dokumenter på originalstedet enn ved å la ingeniører og industrifolk ødelegge alt sammen og døyve sin samvittighet ved å samle i døde museer restene av det som var. Også mange utenlandske turister liker best å se naturen selv fri for kraftledningsgater, elektrisitetsverker ved forhenværende vassdrag, autostradaer og slike ting som de ser nok av i sitt eget land.

Den nye overskriften «Lov om *naturvern* av 1. desember 1954» viser med en gang myndighetenes endrede syn på saken. I våre naboland og andre industriland har vi sett at myndighetene i ellefte time har måttet treffe tiltak for å verne om så å si de siste restene av sitt lands natur og gjøre dem tilgjengelige for landets innvånere og for vitenskapelig forskning nå og videre fremover. Regjering og Storting i vårt land har derfor nå vedtatt en smidig lov som gjør det mulig å verne en del av de naturherlighetene vårt land ennå er i besittelse av. Dette var på

høy tid. Fartgalskapen og den dermed følgende heseblesende veibyggingen, den forserte vassdragsutbyggingen innen atomkraftanleggene gjør den overflødig og andre lignende fenomener truer også vår natur på det alvorligste, hvis vi ikke er på vakt.

Det første viktige punkt i den nye loven møter vi i § 1 som sier at «Kongen kan bestemme at *områder* av land eller vann skal være fredet når dette anses ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart.» Dette punkt er av den største betydning, da en dermed har åpnet mulighetene for at vi også i vårt land kan få utlagt nasjonalparker, slik de har dem i andre land. Det er ikke meningen at slike områder i sin alminnelighet skal være stengt for folks ferdsel, tvertimot. Og her gir § 2 greie regler; det blir departementets sak å avgjøre om det må treffes innskrenkninger i ferdselretten på grunn av særforhold i enkelte tilfeller. Forarbeidene til loven viser på den andre siden at almene ferdselsveier (bilveier) ikke kan legges gjennom slike fredede områder med mindre de har «vesentlig *samfunns-*messig betydning.»

Det er i den nye loven tatt inn en ny og meget viktig bestemmelse i form av § 6. Dette at det av Kongen skal oppnevnes et *naturvernråd*, eller m. a. o. at det skal bygges opp en statlig administrasjon til behandling av naturvernsakene, er et stort prinsipielt fremskritt. Alt naturvernarbeid her i landet har i virkeligheten hittil bygget på det private initiativ og private foreningers innsats, noe som til en viss grad har gått ut over planmessigheten. Når nå loven sier at det av Kongen skal oppnevnes et råd, vil dette i realiteten si at naturvernarbeidet ses på som et så viktig og kulturelt betydningsfullt arbeid at våre statsmyndigheter

må ha hånd i hanke med hele arbeidet. At arbeidet via rådet må koordineres med turist- og friluftsliv, med arbeidet for jakt og fiske, er soleklart. Men naturvernrådet kommer også til å måtte få et ord med overfor *alle* større anleggsprosjekter som kan gripe omformende inn i naturforholdene

En ting som ikke er nevnt i loven, men som er en logisk følgevirkning av § 6, er at det på en eller annen måte vil måtte sørges for at naturvernrådet får fast sekretærhjelp og at alle naturvernsakenes dokumenter blir samlet i et sentralarkiv. Dette er selvsagt forhold som departementet er fullt oppmerksomt på. Det vil derfor også sikkert bli ordnet etter hvert, når en får oversikt over de krav, rådets mangesidige arbeid kommer til å stille.

Lov om naturvern.

Av 1. desember 1954.

§ 1.

Kongen kan bestemme at områder av land eller vann skal være fredet når dette anses ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dessuten kan særegne plante- eller dyresamfunn eller enkelte plante- og dyrearter, bergarter, mineraler og fossiler fredes over hele riket eller innenfor nærmere bestemte områder. Like ens kan geologiske, botaniske og zoologiske enkeltforekomster, tregrupper eller enkelte trær fredes. Fredningen kan tidsbegrenses.

Vedkommende departement har adgang til å foreta fredninger av mindre omfang, f. eks. fredning av enkelte trær, tregrupper, alléer o. l.

§ 2.

Fredning av et område berører i alminnelighet ikke almenhetens rett til å ferdes til

fots eller i båt eller til landgang fra båt. Et område kan dog helt eller delvis fredes mot enhver ferdsel når det anses nødvendig for å bevare plante- eller dyrelivet eller geologiske forekomster. Slikt forbud mot ferdsel kan gjelde hele året eller bare bestemte årstider.

§ 3.

Kongen kan gjøre unntak fra gjeldende fredning for bestemte institusjoner eller for bestemte personer når det gjelder vitenskapelige undersøkelser og arbeider, eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller når formålet med fredningen krever det.

§ 4.

Vedtak om fredning skal kunngjøres på den måte som Kongen bestemmer. Før vedtak gjøres bør eier og bruker som vil bli berørt av fredningstiltak, gis særskilt underretning og anledning til å uttale seg om dem. Kongen bestemmer i hvilken utstrekning fredningen skal avmerkes i marken ved innhegning, oppslag eller på annen måte.

Gjelder fredningen en eller flere særskilt angitte eiendommer, skal vedtaket tinglyses og anmerkes i grunnboken for vedkommende eiendommer. I andre tilfelle skal anmerking om vedtaket etter krav av vedkommende departement noteres på grunnboksbladet for de eiendommer som antas i vesentlig grad å ville bli berørt av fredningen. Er skjønn forlangt etter § 5, skal slik notering alltid kreves for så vidt angår de eiendommer som skjønnsbegjæringen gjelder. For noteringen betales ikke gebyr.

§ 5.

Hvis et vedtak om fredning eller de tiltak som kreves for å sette det i verk, vil medføre ulempe, tap, eller skade for eier, bruker eller naboer, har disse krav på erstatning av det

offentlige. I mangel av minnelig overenskomst, avgjøres tvisten ved rettslig skjønn.

Hvis en eiendom som helt eller delvis er fredet, forringes i verdi i vesentlig grad p.g.a. fredningen, kan eieren kreve den innløst av staten. I mangel av minnelig overenskomst avgjøres det ved rettslig skjønn om vilkårene for innløsningen er tilstede, og hvilken erstatning som skal betales.

§ 6.

Det skal opprettes et naturvernråd til å bistå myndighetene ved gjennomføringen av denne lov. Rådet skal ha en formann og så mange medlemmer som Kongen bestemmer. Formannen og medlemmene med personlige varamenn oppnevnes av Kongen for 3 år. Minst 2 av de som oppnevnes bør ha naturvitenskapelig utdannelse.

Kongen kan gi nærmere regler om rådets organisasjon og virksomhet, herunder om godtgjørelse til formannen og medlemmene.

§ 7.

Utenfor tettbebyggelse må det ikke uten departementets samtykke anbringes frittstående reklameskilt eller liknende innretning eller innskrift i reklameøyemed på hus, berg, stein o. l. Skilt m. v. som angir en bedrifts navn og art, samt reklame for varer bedriften forhandler, kan dog settes opp innenfor bedriftens område. Andre steder kan dette bare skje i den utstrekning det er nødvendig til rettledning for veifarende og turister.

Er det før denne lov trådte i kraft, anbrakt reklameskilt eller annen innretning eller innskrift som er i strid med bestemmelsene i første ledd, skal rette vedkommende fjerne dem innen ett år fra lovens ikrafttreden. Bli det ikke gjort, kan de fjernes av politiet.

I spesielle tilfelle kan departementet på an søkning gi dispensasjon til at skilt eller annen

innretning som er anbrakt før lovens ikrafttreden, kan bli stående ut over ett år.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at det settes opp møteplakater, valgplakater o. l. Slike plakater skal fjernes straks de må antas å ha tjent sin hensikt. Blir dette ikke gjort, kan de fjernes av politiet og utgiftene hermed belastes vedkommende organisasjon, forening e. l. som har satt opp plakatene.

§ 8.

Den som ødelegger eller skader fredet område eller fredet naturforekomst eller som på annen måte overtrer denne lov eller be-

stemmelse gitt i medhold av den, eller som medvirker til det, straffes med bøter. Gjenstand som noen har tilegnet seg eller forføyret over i strid med loven eller bestemmelse gitt i medhold av den, kan inndras hos den skyldige eller den han har handlet på vegne av eller til fordel for. I stedet for gjenstanden kan dens verdi helt eller delvis inndras.

§ 9.

Denne lov trer i kraft straks.

Fra samme tid oppheves lov om naturfredning av 25. juli 1910 med senere tilleggslov.

NORSK LANDSKAP

Av skogforvalter Haakon Lie.

Me les og høyrer med sorg og harme om eldre tiders likesæle og vankunne når det var tale om kulturminne. Rett nok har me ikkje frå gamalt mykje av slott og andre byggverk; men mangt av det me hadde er forsvunnt eller beint fram øydelagt i ei tid som ikkje hadde syn for verdet av slikt. T. d. det som stod att av Hamar-domen etter Sjuårskrigen vart gjennom mange mannsaldrar brote ned og ført bort til anna bruk. Kyrkjer vart pietetslaust «restaurert», gamle veggmålingar oversmurde med brunt, gamal innreiding førd bort og oppbrend som ved, gamle sylvsaker omsmelta til skeier eller selt ut av landet.

Me er glad for at det no er slutt med denne øydinga. Me tek vare på dei rester me enno har att. Me grev med sakkunnig var-

semd fram or jorda minne etter dei som budde her i landet før oss, frå steinalderen av og ned gjennom tidene. Hustuffer, gamle kaupstader og kultstader, tingvollar og gravplassar. Og det ser ut som det er veldig interesse mellom folk for desse ting.

Og det er gledelegt.

Men. Me er komne til eit punkt i utviklinga då me må vera på vakt over andre ting av stort verd for heile folket: Sjølv land- skapets karakter er i våre dagar under sterk påverknad av den menneskelege verksemd.

Slik har det sjølv sagt alltid vore, heilt frå dei små spor steinaldermannen og rudningsmannen sette i den gamle jord. Men det kan ikkje samanliknast med våre dagars veldige inngrep i dei naturgejevne tilhøve i jord og vatn, skog og fjell, elvar og fossar.

Men no vil eg straks og so sterkt eg kan halda fram at ingen med tankar og ansvar meiner eller ynskjer å leggja nokon hindringar i vegen for at landet vert bygt og utvikla på ein sunn og harmonisk måte, i samsvar med vidt samfunnssyn og slik at det vert til varande gagn for folket.

Men det som trengst no er at alle inngrep og all utnytting av landet vert gjort etter *vidsynt* plan, og at det vert teke ikkje berre tekniske og økonomiske, men også estetiske og sosiale omsyn i vidaste meining. Ved plassering av bygg, stolpar, veger m. v. og ved alle slag teknisk regulering bør det også takast omsyn til landskapet. Denne oppgåva bør fellast inn i det arbeid som no mange stader er sett iverk for å planleggja den *økonomiske* utnytting av jorda til byggeareal, skog, dyrking, beite m. v.

Eg vil ikkje her nemna døme; men det har vore gjort mykje til skade for venleik og harmoni i det landskap menneskja skal ha for auga og bu i. Verst er det sjølv sagt kring byane og tettbygde strøk. Feil som kunne vore ugjorde om alle hadde synt omtanke og god vilje og romsamare skyn på kva som i lengda tener menneskja. Landskapet er eit produksjonsinstrument, men *ikkje berre det*. Det er *fedranes* landskap og det er *vårt* og det er landskapet til *dei som etter oss kjem*. Me skal syna respekt og varsemd mot land og lende, planteliv og dyreliv og alt det som spelar sin tone i skogar og fjell, i åker og eng og lundar og hekker.

Utilitarismen – nyttesynet – bør ha mykje å seia. Men me må ikkje sjå det for *trøgt*. Kva er *nytte*? Den ålmenne trivsel for menneskja, sjelehelse og kroppshelse, er ikkje *det* noko som bør vera i forgrunnen også når det er spursmål om *nytte*?

Me får svar på det spursmålet kvar dag når me ser alle dei som søker ut i det frie

landskapet. Det ser ut som sjølv den opphavelge naturen får meir og meir å seia for folk. Kanskje står det i samband med kulturutviklinga og den moderne livsform. Menneskja treng avspaning og omskifte meir enn før. Og då søker folk ut i naturen. Der finn dei noko dei treng og lengtar etter. Lat ikkje det dei leitar etter bli borte!

Men det tragiske er, at nettopp denne masse-trong til å søkja inn i opphavelge og uskipla natur, den ber i seg sjølv eit moment til å skipla og delvis øydeleggja det me leitar etter og det me treng. Den aukande fritids-ferdsla skiplar i større eller mindre mun den opphavelge naturen. Turistveger og hyttebygg og alt det andre som til høyrer, tek lett overhand, so «kulturen» overgror den «naturen» som frå fyrst drog folk til staden.

Me dreg ut og øydelegg det me lengta og leita etter.

Det må finnast fram til boteråder mot dette utan å hindra eller minska utferdstrongen, som i seg sjølv er gledeleg. Mykje vil det gjera om kvar einskild kjenner ansvaret sitt og ferdast i naturen med omtanke og med respekt for alt. Ein treng vanleg ikkje setja so mykje merke etter seg. Me las i barndomens indianarforteljingar at gutane laut øva seg i å fara dagevis gjennom skogane utan at spor syntest etter ferda.

«Dei gamle fjell i syningom er alltid eins å sjå», syng me. Men dei kan skjemmast ut, dei og. Mange trøystar seg med at Norge har so store vidder. Det vil alltid bli nok att av opphavelge natur, meiner dei. Det er ei låk og ei falsk trøyst. Det kan gå fortare enn me trur, og store landsdelar kan bli skjemde av planløysa utan at det hadde vore grunn til det.

Eg tenkte ikkje å nemna einskilte ting. Men no kom eg likevel til å nemna hyttebygginga. Eg reiste for ei tid sidan i båt

innover eit langt vatn øvst i barskogregionen. Eg kjende dette vatnet for tretti år sidan. Den mektige subalpine skognaturen har tala mangt eit ålvorsord til meg og til alle som ferdast der.

No var alt tagna.

Strendene og skogliene var planlaust opphakka med hyttetuffer, og hytter i mange former og fargar var skvette utover. Ikkje ein odde, ikkje ei stille vik var spard.

Det er skynleg at folk vil ha ei hytte. Men då må ein samfundstenleg planregulera

denne bygginga, t. d. ved at visse felt vert reservert for hytter. Men det meste må sparast att, so folk ikkje skal missa det dei drog ut for å finna.

Dette var hytter. Men noko liknande gjeld mange andre ting. Og det hastar med å få ein plan for utnyttinga av land og lende reint sosialt, etisk og estetisk, ikkje berre økonomisk.

Norges natur er det dyraste me eig. Det er fedrearven til oss alle.

FUGLELIV I ET GRENSEOMRÅDE

Av skoginspektør Kristen Krogh.

I de nordligste delene av Trøndelagen har vi på mange måter et grenseområde innen fuglefaunaen. Her treffer vi flere sørlige arter som når eller nærmer seg sin nordgrense, enten absolutt eller som rugefugl, og på den annen side nordlige arter som nærmer seg sin sørgrense.

I Lierne, herredene Nordli og Sørli, går som kjent Norge et stykke østenfor vannskillet, inn i Sverige så å si, og rekker lengre øst enn noe annet område i Sør-Norge. Både natur og fugleliv i Lierne skiller seg på mange måter fra Namdalen forøvrig og viser tydelig sammenheng med svenske forhold. Her kan en treffe på fuglearter som på våre breddegrader har en typisk østlig utbredelse. I Lierne får en altså et dobbelt grenseområde, både mellom nord og sør og mellom øst og vest.

Lengst øst i Nordli og lavere enn noen annen del av bygden ligger Murusjøen. På sørsiden av denne er det i den vestlige delen

frodig bjørkeskog oppkommet efter skogbrann i forrige århundre. Under bjørka er det nå atskillig unggran, dels plantet og dels oppkommet naturlig. En slik bjørkeskog eller blandingsskog vil alltid ha et rikere fugleliv enn en ren barskog. I og omkring bjørkeskogen ligger større myrstrekninger, og lengst øst strekker gammel, temmelig urørt granskog seg innover mot riksgrensen, avbrutt av myrer og blandingsskogpartier.

I dette område har fugler fra høyst forskjellige himmelstrøk satt hverandre stevne. Her er det side om side funnet rugende arter som tranen fra innlandets store myrstrekninger, bøksangeren fra de edle lauvtrærs område på sørligere breddegrader, slaguglen fra de nord-svenske og østeuropeiske villmarksskoger og lappmeisen fra de skandinaviske og russiske lappmarker.

Tranen har en østlig utbredelse i Norge, ikke minst er det tydelig i Namdalen. Utenom Lierne har jeg ikke bemerket den her,

KR. KROGH. FOT.

Liten myr i Muru, hvor trana hadde redet sitt i 1946 og 47.

og selv i Nordli ruger den nå bare lengst øst mot grensen. Ved Murusjøen har den fast tilhold hvert år. To år på rad ruget den på en ganske liten myr i bjørkeskogen, bare ca. 50 x 90 meter. Det var overraskende å finne redet der, for i alminnelighet ruger tranen på store myrstrekninger, og slike er der nok av ikke så langt unna. Noen år senere fant jeg da dens rede på disse større myrene, og der lå det som det skal etter oppskriften på en stor tue i det aller bløtteste parti av myren. Tranen er sky og lur og smyger seg vanligvis av redet på langt hold når noen nærmer seg. Men enten det nå skyldes tilfeldigheter, som et år sterk vind og et annet år sterkt regn eller andre ting, har jeg ved alle de fire traneredene jeg har funnet, fått se tranen ligge på redet og strekke hals. Så snart den ble klar over faren, steg den opp og spankulerte noen verdige skritt før den lettet.

Ikke langt fra det første traneredet jeg fant i Muru, på den lille myren, fikk jeg

samme dag og enda mer overraskende høre en liten fugl fra helt andre egner, nemlig høksangeren eller grønnangeren. Som det første navnet sier, hører den hjemme i de edle lauvtrærers område. Hos oss finnes den vesentlig omkring Oslofjorden, men er funnet så langt nord som i Gudbrandsdalen. Funnet ved Murusjøen flyttet dens nordgrense i Norge 3 breddegrader, til 64° 30' n. br. Men i Sverige er den funnet tilfeldig opp til 66°. Altså et godt eksempel på Liernes sammenheng med svensk fauna. Tre år på rad traff jeg denne sydlandske sangeren i bjørkeskogen ved Murusjøen. Siste året (1948) var det minst 4 syngende hanner der, altså antagelig 4 par, og det lyktes meg å finne redet til det ene paret. Bøksangeren bygger som sine slektninger lauvsvanger og gransanger på bakken. I atferd skiller den seg derimot fra de andre. Det er noe fremmedartet, nær sagt eksotisk over den. Den nærmest «flagrer» mellom trekronene når den synger.

Traneredet i Muru 1952.

NILS V. KROGH. FOT.

Like ved bøksangerens tilholdssted ble det året etter funnet rugende en fugl som på ingen måte er en «parkfugl» som bøksangeren, men tvertimot en typisk villmarksfugl. Det var slaguglen, en stor ugle som bare en gang tidligere er funnet rugende i vårt land (det var i Finnskogene). Den holder til i de store ødemarksskogene i det østre Skandinavia og videre østover gjennom Russland. Et godt museår i 1949 hadde nok dratt den vestover, og den ruget altså i bjørkeskogen ved Murusjøen, i et gammelt hønhøkrede i en bjørk under en berghammer. Det var cand. real Yngvar Hagen, nå konservator ved Zoologisk Museum i Oslo, som fant den, da han den våren la sine studier over rovfuglenes ernæring til Namdalen. Jeg hadde anledning til å se den sjeldne fuglen. Den var temmelig nærgående når vi besøkte redet. Den satt alltid på en bjørkestamme som stod horisontalt etter snøtrykket om vinteren, eller på

en tørrkvist, og derfra kom den seilende med kurs rett mot oss, men svingte unna i siste liten. Haukuglen, som forøvrig kanskje er den alminneligste fugleart i Lierne, oppfører seg på samme måten, mens andre ugler ikke er nærgående ved redet. Slaguglen var en virkelig sjelden gjest, og det er uvisst når den kan bli funnet rugende innen Norges grenser igjen. Men ved Murusjøen har en sjansen, for tre vårer etter 1949 er den hørt der, både av meg og andre, men som oftest enda nærmere grensen. Den har et egenartet rop, som er lett å kjenne fra andre uglers når en først har lært det.

Langt tidligere hadde jeg oppdaget nordens representant, lappmeisen ved Murusjøen, noen kilometer lengre øst, i den gamle blandingskogen inn mot grensen. Lappmeisen likner granmeis og lauvmeis i farvetegning, men har farvene i brunt og gråbrunt i stedet for i svart og grått. Den er vår mest nordlige

meise, men finnes så langt sør som i Dovretraktene. Sønnefor Finnmark har den imidlertid ikke noen sammenhengende utbredelse her til lands, men det har den nok lengre øst. Det er utløpere fra dette utbredelsesområde som her og der stikker inn i Norge. I Nordli synes lappmeisen å ha en strengt østlig forekomst. På de 2—3 km nærmest riksgrensen var den stasjonær året rundt de årene jeg ofte ferdedes der, og der fant jeg også dens rede en vår. Som granmeisen hakker den det selv ut i en tørr-råtten stubbe, og den er overordentlig lite sky ved redet. Lengre vest i Nordli har jeg aldri sett den, bortsett fra en enkelt observasjon ca. 8 km fra grensen.

Den aller mest interessante «grensefugl» jeg har truffet i Lierne, er likevel vidjespurven, en slektning av gulspurv og sivspurv. Den likner mest sivspurven av utseende, men de svarte og kvite farvene på hodet hos hannen er annerledes sammensatt og gir den et karakteristisk utseende. Ryggen er sterkt rustbrun,

og et rustrødt band over brystet er et godt kjennetegn både på han og hun. Denne fuglen er tidligere aldri funnet i Norge, bortsett fra at den en enkelt gang er skutt på Utsira under høsttrekket. Den er en typisk østlig art, som i det siste hundreår har bredt seg sørvestover i Nord-Sverige fra Haparanda til langt ned i Jämtland. Det var derfor ikke så overraskende at den skulle vise seg å forekomme i Lierne. Et rede jeg fant i selve grensegaten øst for Murusjøen i 1938, var sikkert av denne art, men jeg var ikke klar over vidjespurvens forekomst den gangen, og redet ble ikke nærmere undersøkt. Det lå forøvrig i den svenske kanten av grensegaten og var strengt tatt ikke noe norsk funn — heldigvis får en si, siden identiteten ikke ble bevist.

Efter at mistanken om vidjespurv ble vakt, husket jeg stadig spesielt på den under mine ferder i grensetraktene. Endelig i 1949 lyktes det å konstatere den, men da på en annen lokalitet, ved Stuguvatnet lengst øst i Sørli.

B. DAHL. FOT.

Grønsangerens rugeplass på Kveeidet i Muru 1948.

*I den tørre stammen til venstre hekket haukugla
i 1949.* B. DAHL. FOT.

Det var bare en enkelt han som sang en kort tid, men den fremmede sangen røpet den, og jeg fikk så vidt et glimt av den i kikkerten før den forsvant. Året etter så jeg en han og to par i samme trakt, og til slutt traff jeg den ved Murusjøen, så jeg fikk bevis for at den forekommer der også. Det var et par som holdt til omkring en liten myr i bjørkeskogen, men til tross for at jeg fulgte dem en hel time, fant jeg ikke noe rede. Det er heller ikke så lett, for vidjespurven er en stillfarende fugl, som mest ferdes skjult nær bakken. Den holder til ved myrer med skrapgran eller i forsumpede barskogpartier, altså på lokaliteter der vi ellers nesten ikke treffer småfugler. Det er både merkelig og hyggelig at naturen i all sin visdom har

skapt en fugl som har lagt sin elsk på slike tarvelige trakter.

Det er bare de mest typiske «grensefuglene» jeg har kunnet omtale her. Som ytterligere eksempler på at traktene øst for vannskillet i Lierne har sammenheng med svensk fauna, kan jeg nevne at flere sørlige arter som mangler i de tilgrensende delene av øvre Namdalen er truffet der. Det gjelder arter som toppmeis, trekryper, hortulan, møller, vende-hals, kvitryggspett og skogsnipe. Blant de alminnelige trekkfuglene er det tydelig at mange kommer tidligere til traktene ved Murusjøen enn til selve Nordli, og det skulle vise at de følger en østlig trekkvei.

Av andre ting som viser en sammenheng med østlige forhold kan nevnes at fjellvåken og kongeørnen forholdsvis ofte bygger redet i trær i Lierne. Slik redeplasing i trær bruker de nok også andre steder i landet, men det er mer vanlig i Sverige, kanskje fordi det der stort sett ikke er så berglendt som i Norge. Mer sensasjonelt er det at hubroen, som forøvrig nå er sjelden i Lierne, engang skal være funnet rugende i et tre i Sørli, det måtte da være i et gammelt rovfuglrede. Det påstås i hvert fall sikkert at det var tilfelle, for ungene ble tatt. I så fall er det eneste gang at hubrorede er funnet i et tre her i landet.

I de høyereliggende bygdene, der en stor del av skogen er fjellskog under ekstensive driftsformer, får en mer tydelige villmarksforhold enn i låglandet. Der kommer f. eks. svingningene i smågnagerbestanden tydelig frem og der ser en lett hvordan antallet av rovdyr og rovfugler svinger i takt med smågnagerne. Særlig tydelig er det hos uglene, som er utpregede musejegere. Haukuglen må kalles den typiske ugle i fjellskogene på våre kanter. Når den har gode ernæringsår, viser den seg oftere og legger flere egg eller flere befruktede

egg. I 1948 da museåret begynte utover sommeren, men var dårlig fra våren av, fant jeg et høkuglerede i Sørli med en stor unge og med hele 5 ubefruktede egg. Året etter var det godt om mus fra våren av, og da hadde haukuglen 5 unger og ingen råtne egg i et rede i samme trakt. Redet legger den i gamle råtestubber eller huller i trær og har derfor de beste betingelser i avsidesliggende skoger der skogskjøtselen ikke drives så intensivt.

Merkelig er det at også kongeørnen, som bare i meget liten grad lever av smågnagere, ser ut til å forplante seg i takt med museårene. I 1949 fant Yngvar Hagen i Nordli et kongeørnrede med 1 unge og 1 ubefruktet egg. Ørnen hadde, som vanlig, 3 reder i nærheten av hverandre, slik at den skifter mellom dem fra år til år. I 1950 var et av

redene satt i stand, men der ble ingen egg. I 1951 som var et svartår på smågnagere, var det ikke gjort noe med noen av redene. I 1952, et svakt oppgangår, lå ørnen og ruget på et råttent egg sist i mai, hadde altså ikke lagt befruktede egg. Endelig i 1953, som var museår igjen, hadde den klekket unger der, jeg vet ikke hvor mange. Naturligvis er dette ene eksemplet ikke tilstrekkelig til å trekke noen slutning om ørnens forplantning. Men en kan i hvert fall slå fast at den er svak.

Alt i alt er Lierne et interessant område for ornitologen. Selv om fuglefaunaen ikke er så rik individmessig sett, er den som sagt forbausende rik på arter, og muligheten for å treffe noe nytt og overraskende er der til stadighet.

B. DAHL. FOT.

Ospesholtet ved Djupvasselen, hvor perleugle, haukugle og kvinand har ruget i en av de største ospene.

FREDNINGEN I ØVRE PASVIK

Sør-Varanger Naturvernforening har tatt opp igjen forslaget om fredning av et større område i Øvre Pasvik.

Som det vil erindres, ble forslaget herom nedstemt, da det for et par år siden kom frem i Stortinget. En av årsakene til dette nedslående resultat var sikkert den forhånds-agitasjon mot fredningen som blev drevet fra visse hold der nord.

Det må glede alle naturverninteresserte, at saken er tatt opp igjen. At denne fredningen er av stor betydning og også omfattes med stor interesse i Finland viser følgende uttalelser avgitt — den første av Finska statens naturskyddsinspektör, den annen av Ord-föranden i Naturskyddsföreningen i Finland, begge datert 8. november 1950:

«Planerna på att freda ett område i Syd-Pasvik invid den finska gränsen förefaller mig att vara synnerligen beaktansvärda. Inom eller i närheten av det ifrågavarande området är floran ur många synpunkter av stort intresse och fågelvärlden uppvisar många sällsynta arter. Naturen förenar däruppe drag av både ostlig och västlig karaktär. Områdets fredning är visserligen en rent norsk angelägenhet, men då det gränsar till Finland är det utan tvivel också i det finska naturskyddets intressen att fredningen kommer til stånd. Särskilt om inom området sådana sällsynta fågelarter som sångsvanen skulle få en fristad vore fredningen också för oss i Finland av stor betydelse, då ju våra egna svanar under de senaste decennierna starkt avtagit i antal, trots att vi med alla medel söker skydda dem. Dessutom skulle områdets betydelse för den vetenskapliga forskningen bli betydande, då ju motsvarande natur inte finnes inom andra delar av Fennoskandia. Jag får

därför såsom statens naturskyddsinspektör varmt förorda det norska förslaget och uttrycka en förhoppning att planerna måste kunna realiseras i en form som tillvaratar naturskyddets väsentliga intressen.»

Helsingfors, den 8. november 1950.

Reino Kalliola,

Finska statens naturskyddsinspektör.

*

«De norska planerna på att freda ett område i Øvre Pasvik intresserar på det högsta vår förening. Det område det är fråga om är såväl botaniskt som zoologiskt mycket värdefullt. Såsom professor Rolf Nordhagen i en beaktansvärd tidningsartikel framhållit möts där den skandinaviska och den sibiriska naturen på ett sätt som inom intet annat område inom Fennoskandias nuvarande gränser. Finland förlorade genom fredsslutet alla de naturskyddsområden vars natur kunde jämföras med trakterna i Øvre Pasvik. Det är därför ett gemensamt nordiskt intresse som skulle beaktas om en fredning av det tilltänkta området i Pasvik skulle kunna verkställas. Det vore emellertid så vitt vi kan se av största vikt att områdets gränser skulle fastställas så att allsidiga zoologiska intressen skulle bli tillvaratagna. Man har skäl att förmoda att t. ex. sångsvanen ännu häckar i Øvre Pasvik. Det skulle därför vara ytterst önskvärt att områdets gränser skulle läggas så att sångsvanens häckplatser däruppe skulle falla inom området. I Finland finns det numera knappast ens 15 häckande svanpar och nästan lika svagt är beståndet i de andra nordiska länderna. Vi skulle därför gärna lägga de norska myndigheter varmt om hjärtat att så vitt några möjligheter finnas fast-

ställa området så att sångsvanarna där skulle få en fristad. Det skulle kanske också i framtiden kunna bidra till att öka även vårt svanbestånd, som vi med alla medel försöker rädda från undergång.

I anledning av de norska planerna har inom vår förening väckts tanken att freda ett område också på den finska sidan invid Øvre Pasvik. Vår förening kommer troligen, då ju just nu hela vårt naturskydd är under omstötning, förelägga den statliga komittén som har hand om våra planerade nya naturskyddsområden ett förslag i denna riktning. Det område på finska sidan som gränsar till det planerade naturskyddsområdet i Øvre Pasvik är visserligen än så länge inte närmare undersökt, men man har skäl att förmoda att det vore ytterst lämpligt. Genom sådana åtgärder skulle vi häruppe få et verkligt enastående naturreservat. Möjligheterna att intressera våra myndigheter för att där uppe freda ett område på den finska sidan är emellertid så vitt vi kan se starkt beroende av motsvarande åtgärder på den norska sidan. Oberoende av om vi lyckas med planerna på vår sida gränsen ser vi dock i fredningen av Syd-Pasvik en åtgärd av största betydelse för bevarandet av och studierna över vår nordiska natur.

Helsingfors, den 8. november 1950.

Viljo Kujala,

Ordföranden i Naturskyddsföreningen
i Finland.

Göran Bergman,

Svenskspråkiga sekretären.

*

Forfatternen Carl Schøyen døde desverre så altfor tidlig, men Pasvik-fredningen opp-tok ham til det siste. 3. januar 1951 skrev han:

Nasjonalparken i Øvre Pasvik.

Planen om nasjonalparken i Øvre Pasvik har fått en sterk tilslutning fra store deler av vårt land, ikke bare fra naturfredningsforeninger, vitenskapsmenn, skogsfolk, lærerlag, skolestyrer, skogråd m. m. m. At saken også vil være av stor nordisk interesse, viser bl. a. et par offisielle uttalelser som er kommet fra finsk side.

Vi har til denne dag stått i siste rekke blant nasjonene hvor det gjelder vern om den nasjonale fauna. Men området i Øvre Pasvik kan fremdeles reddes og i fremtiden bli av uvurderlig verdi for landet.

C. S.

Og nu har altså Sør-Varanger Naturvernforening tatt saken opp igjen. 11. oktober 1954 sendte den til en rekke stortingsmenn følgende brev:

Sør-Varanger Naturvern som står tilsluttet Landsforbundet for Naturvern i Norge vil hermed be Dem om å støtte oss i en viktig sak:

Sør-Varanger Naturvern har som sin viktigste oppgave å få gjennomført Carl Schøyens plan om fredning av et område i Øvre Pasvik. Som alle vet er det et særpreget naturliv deroppe. Der finnes fugler og planter som ellers ikke er å finne i vårt land. Vi tillater oss å sitere fra en artikkel i «Verdens Gang» 11. mai 1950 av professor dr. Rolf Nordhagen: «Hvad jeg her har villet poengtere, er at fredningen i Øvre Pasvik ikke er en lokal sak, heller ikke et følelsesbetont eller romantisk innfall av naturelskere. Det dreier seg om noe langt viktigere og alvorligere. . . Skal Øvre Pasvik nu bli sentrum for tømmertrafikk og eksploatering, vil det siste uberørte grenseområde mellom to bio-

logiske verdener — Europa og Asia — gå tapt, og videnskapen vil for all tid miste noen av Skandinavias mest egenartede og mest betydningsfulle forskningsobjekter.»

Vi mener det er helt galt at dette ikke skal bli bevart, særlig når man vet at det ikke vil være til noe som helst tap for vårt samfunn å totalfredede dette område. Forresten er vi av den oppfatning at det økonomiske formål er ikke det mest viktige. I vår opprevne tid er det kanskje enda mer viktig at vi forsøker å bevare noen få områder av vårt land helt uberørt av teknikk og alt som derav følger. Vi mener at det vil lære fremtidens slekter å forstå at det i naturens mektige favn finnes noe som er hellig og ukrangelig

. Vi er oppmerksom på at en ny lov for naturvern skal opp til behandling i Stortinget. I den anledning vil Sør-Varanger Naturvern helt ut slutte seg til følgende uttalelse av zoologen Edvard Barth: «Naturfredningen er en skandale i Norge.» For å rette på det trenges penger og hensiktsmessige lovparagraffer — men vi mangler begge deler.

«Det finnes ingen fast lønnet stilling i naturfredningens tjeneste, og ifølge den nye lov om naturvern som skal opp for Stortinget til høsten vil det heller ikke bli opprettet noen slik stilling. I vårt land er det nå slik at for myndighetene er det bare de økonomiske verdier som teller. Om vi blir fattige på andre verdier spiller tilsynelatende ingen rolle.»

I henhold til ovenstående vil vi be Dem, under lovens behandling, å være oppmerksom på følgende:

1. Vårt ønske om fredning i Øvre Pasvik.
2. (Omhandler et utenforliggende spørsmål. Red.)
3. At det opprettes en fast lønnet stilling i naturvernets tjeneste.

Sør-Varanger Naturvern vil i nær fremtid sende en resolusjon til Den Norske Regjering om å gå inn for de ting vi her har nevnt. Vi vil også be om at Utenriksdepartementet vil undersøke om det ikke er mulig å få fredet et liknende område på finsk side av grensen, som det vi vil ha fredet i Øvre Pasvik.

Vi ber Dem å etterlyse denne resolusjonen når loven skal behandles. Vi håper De vil prøve å påvirke de av Deres kolleger, som ikke får dette brev, til å støtte oss i denne for oss store sak.

Kirkenes den 11. oktober 1954.

Ærbødigst

For Styret i Sør-Varanger Naturvern

Trygve Laudal.

Nenne Isachsen,
sekretær.

Og på foreningens årsmøte 22. oktober 1954 blev det vedtatt å sende denne henstilling til Regjeringen:

Som kjent har Carl Schøyens plan om totalfredning av et område i Øvre Pasvik vært behandlet av statsmaktene før. Den gang falt forslaget visstnok av den grunn at endel av dalens befolkning av økonomiske grunner var imot forslaget.

Nå er denne innstilling totalt forandret. De fleste mennesker i dalen forstår nå at det området, vi vil ha fredet, ikke har noen særlig vital betydning for levevilkårene der oppe.

Det område det nå kan bli tale om har nemlig ikke så verdifull skog at det kan bli noen særlig lønnsom drift der. Men derimot er det der oppe et særpreget fugle- og planteliv som vi mener bør bevares.

I henhold til dette vil Sør-Varanger Naturvern i ærbødighet henstille til Den Kongelige Norske Regjering at den går inn for følgende:

1. Det nevnte område må bli fredet.
2. I forbindelse med den nye lov om naturfredning må det bli opprettet en lønnet konsulentstilling.
3. (Omhandler samme utenforliggende spørsmål som foran under pkt. 2. Red.)
4. Det Kongelige Norske Utenriksdepartement må tre i kontakt med finske statsmyndigheter for å undersøke muligheten for å få fredet et liknende område i Finland, grensende til det vi vil ha fredet. Til dette punkt kan Sør-Varanger

Naturvern opplyse at der i Finland, etter de forhåndsopplysninger vi har fått, er stor stemning for en slik fredning.

Sør-Varanger Naturvern,

Kirkenes den 22. oktober 1954.

I ærbødighet

A. Magnus. T. Laudal.

Nenne Isachsen.

*

Vi må håpe at Naturvernrådet går fullt inn for fredningen, så denne saken, som er en av de største i landet, kan bli avgjort på en tilfredsstillende måte.

SÅNFJÄLLET I HÄRJEDALEN

Noen erfaringer fra et svensk bjørnereservat.

Av Erik Nybo.

«Både i sin rikdom og i sin fattigdom, i sin ensformighet og i sin skjønnhet virker landet halvveis fremmed på oss -» sier Edv. Bull om Härjedalen. Det er bare lengst vest den likner en norsk dal, innrammet av fjell og åser. Østover blir åsene stadig lavere, og det blir større og større avstand mellom dem. Bare hist og her når en høyde opp over skoggrensen. Naturen er storslagen, men en kunne ønske litt mer variasjon.

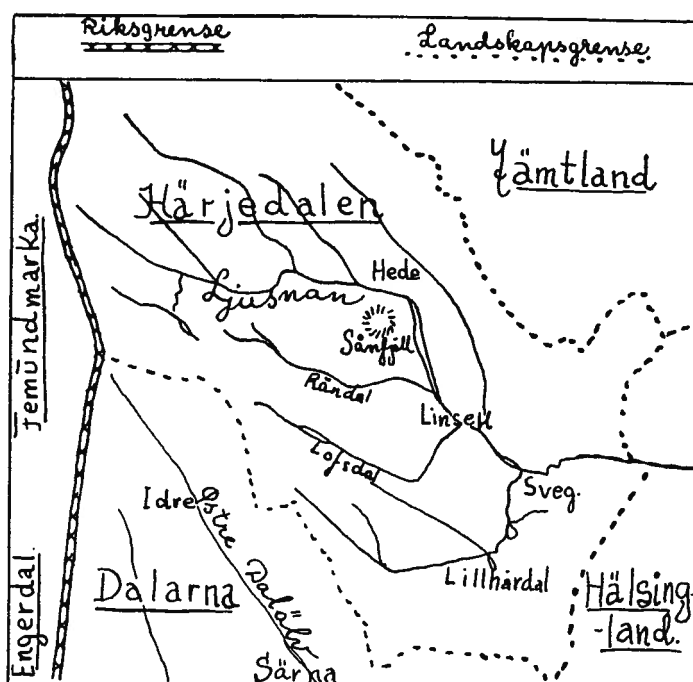
Vi skal denne gang ikke reise lengre enn til Hede, der elven Ljusnan gjør en skarp sving sørover. I det fjerne raker Sånfjället opp; det er nasjonalparken her vi skal se

litt på. Det fredlyste område består av omtrent like deler skog- og fjellmark, samlet areal er 27 km². Fjelllets høyeste topp - 1277 m. o. h. - ligger innenfor nasjonalparkens grenser. Laveste punkt her er 400 m. o. h.

Omkring dette naturreservatet er veldige vidder av skog og myr. Dette området blev senest bart etter den store istiden. Her sank engang den siste «dødisen» sammen, og grus og stein, som lå igjen etter breen, har dannet lave rygger med sjøer imellom. Plantedekket på denne morenemarken er fattig og ensformig. Her vokser furuskog med lyng eller lav i bunnen. I høyere strøk blir inn-

slaget av gran sterkere, elvene er kantet med lysegrønne bjørkekratt, og langs myrene brer gråvieren ut sin folderike kappe. Frodig er det bare enkelte steder oppe i fjellene, enten dette skyldes gunstigere edafiske eller geologiske forhold. Det finnes en del elg her, ellers er det jevnt lite med vilt.

vidder i søndre Härjedalen. Her var det i 1942 ialt ca. 20 dyr, ifølge dette årets «bjørn-utredning». I år – 1954 – satte Jämtlands läns jaktvårdsförening igang en ny undersøkelse. Man ville registrere alle iakttagelser av bjørn og bjørnespor som måtte være gjort under elgjakten 1953. Det ble sendt ut et

Sånfjällets berømmelse skyldes bjørnestammen, og det var for dennes skyld at området ble avsatt til nasjonalpark i 1909. Mens vi dengang hadde bjørn i nesten alle Norges fylker, så det i Sverige ut til at denne dyrearten snart ville være utryddet. Man fikk da den bestemmelse at også rovdyr skulde være fredlyst i Kronens naturparker. Ved Sånfjället har bjørnestammen siden vært i langsom økning. Men i de senere år har flere dyr vist tendens til å vandre ut, særlig til skogene sønnenfor. Bjørnebestanden lar seg ikke lenger lokalisere til Sånfjällets omgivelser, den finnes nå spredt over store

sirkulære til alle lokale jaktvårdsorganisasjoner, skogsbolag, revirforvaltere og elgjaktslag. En kyndig mann innen hvert område fikk i oppgave å koordinere de innkomne rapportene herfra. Han skulde f. eks. forsøke å eliminere mulige dobbelttelling. Hele materialet ble til slutt bearbeidet av jaktvårdskonsulent Swahn, som i «Jakten i Jämtland och Härjedalen» har offentliggjort en interessant oversikt. Ifølge denne finnes størsteparten av bjørnebestanden i Härjedalen fordelt over 4 sogn. I Hede (der Sånfjället er) antar en det finnes 15 dyr, i Linsell 10, i Sveg 10 og i Lillhärdalen 15; alt-

så tilsammen 50. For ytterligere å redusere muligheten for at samme dyr skal være blitt registrert 2 ganger, har Swahn minsket alle tall med 25 %. Sier vi da at det i søndre Härjedalen er 35—40 bjørner, har vi tall som også stemmer godt med det andre forfatterne (Curry-Lindahl, Burman) har oppgitt. Også i noen andre Härjedalssogn finnes et fåtall dyr. I det tilstøtende landskapet, nordre Dalarna, skal der være en bjørnestamme ved østre Dalälven. Og er meldinger fra Fulufjället og Rörbäcknäs riktige, betyr det at bjørnen nå står på grensen til Värmland, hvor den i lengre tid har vært utryddet.

For oss i Norge er det av interesse å vite hvor Engerdalsbjørnene skriver seg fra. Kan det være dyr helt fra Härjedalen, som har søkt vestover gjennom de store ødemarkene i Idre? Bjørnen vandrer jo vidt om høsten, og kan gå i hi milevis fra sommerbeitene sine. Eller har vi en egen liten bestand i de svære grensekogene i østre Trysil og Engerdal? Det siste er kanskje mest sannsynlig.

Hvordan stiller det seg med levemåten for bjørnen i Härjedalen? Bjørnekjenneren Edor Burman beklager at Sänfjällets nasjonalpark — etter hans mening — er for snevert tilmålt. Den er ikke stor nok til å gi dyrene nødvendig ro og beskyttelse mot det rastløse jag i tømmerkogene omkring. Han sier (i Jakten i Härjedalen och Jämtland 1952) at det nå neppe finnes noen bestand innen nasjonalparken. Et annet spørsmål er hvor mange dyr dette karrige landet i det hele vil kunne fø. Det er ikke små mengder av plantekost, insekter, frosk, mus, åtsler m. m. en «ikke slagbjørn» trenger for å oppmagasinere det nødvendige antall kalorier i løpet av noen sommermåneder. Hvert dyr må ha sitt «livsrum» — større jo fattigere skogsmarkene er. Men det ser ikke ut til å være noe i veien hverken med størrelsen eller frukt-

barheten hos Härjedalsbjørnen. Skogsforvaltare Erikson har sett en binne med 3 unger her. Og ifølge Swahn ble det ifjor høst sett flere binner med 2 unger hver.

Som bekjent har Sänfjällbjørnene fått ry for sin fredsommelighet, — de er Sveriges snilde «nallar». Kronojägare Linde senior har i over en menneskealder bestyrt skoger i Hede, og kjenner vel forholdene her bedre enn noen annen. Den skade en med sikkerhet vet skyldes bjørn, har vært helt ubetydelig, sier han. Det ser heller ikke ut til at elgen i nevneverdig grad skyr bjørnen her. Det har enkelte ganger virket som om begge dyreslag har søkt samme lokaliteter. Det er vel helst i de frodige fjellene, der begge har sjanse til å finne nok å ete. At bjørnen i Härjedalen hovedsaklig er vegetarianer, forklarer en vanlig slik: Våren er såpass tidlig på disse kanter, at dyrene finner planteføde nesten med en gang de forlater hiet. De behøver derfor ikke slå elg, og vender seg altså ikke til kjøttmat. Nå er det i bjørnetraktene svært langt mellom gårdene, og muligheten for at tamdyr skal friste er ikke så stor. Riktignok drives enda seterbruk i Härjedalen, men jeg tror at saueavl spiller en mindre rolle her. I de siste årene har nok bjørnen drept og spist noen elger også i Härjedalen. Burman gir de sene vårene skylden. Men det ble høsten 1953 funnet bare 1 eneste elgkadaver som bjørn hadde spist av. Og det er muligheter for at elgen var blitt skadeskutt under jakten. Men flere jegere forteller at bjørner har fortært alt som er blitt levnet på slakteplassen etter elgfall. Vi unner bjørnen så gjerne dette tilskudd til føden, bare det ikke fører til uvaner!

Foruten i nasjonalparken er bjørnen helt fredet i Kronens øvrige skoger og i de store bolagskogene. Og dermed burde den være trygg i størsteparten av markene i søndre

Härjedalen. Utenom de nevnte eiendommer er jakten fri hele året. Men denne har visst ikke spilt noen større rolle de senere år. I fjor ble det offisielt skutt 2 bjørner her, begge i Lillhärdalen. Swahn sier at befolkningen ikke er tilfreds med den ubegrensede jakttiden i privatskogene. I steden ønsker noen samme ordning som i landskapene nordenfor. Der er det lov å skyte bjørn bare i september og oktober. Andre igjen ønsker bjørnejakt bare i forbindelse med elgjakten. Endelig hever det seg røster for totalfredning i alle skoger.

Det later altså til at folk i Härjedalen ser med en viss velvilje på bjørnene sine. 40 dyr fordelt over nesten like mange kvadratmil betyr jo heller ingen generende mengde. Selvsagt passer Härjedalen med sine store villmarker sælig godt som bjørnereservat. Og forholdene her kan ikke uten videre sammenlignes med våre. Men de heldige resultatene av denne svenske bjørnefredningen vil også glede norske naturvenner, håper jeg. Ved Sånfjället har det nemlig vist seg at:

1. *En bjørnebestand behøver ikke øke i urovekkende grad, selv efter flere års fredning.*
2. *Skaden dyrene gjør kan forbli minimal, selv om bestanden øker.*

Det klarner opp til kvells efter en regnfull dag, og den våte skogen smiler gjennom tårer. Dråpene glitrer fra bar og lyng, vannene speiler gyldne skyer og furustammene gløder mot solnedgangen. Men smilet blir av kort varighet. I skumringstimen trekker tåkene sammen over myrene, og tusmørket visker ut alle konturene. I høstkvellen stilner all den ståk og støy som fulgte med dagen og menneskene. Det ramler ikke lenger av lastebiler langs veiene, og alle stemmer dør bort. For villmarkens egne barn blir det igjen fred i skogene, inatt som for 1000 år siden.

Og med disse inntrykk forlater vi Härjedalen, landskapet som nok kan virke ensformig i sin utstrekning, men som fengsler ved sin skjønnhet.

NATURFREDNING I DANMARK

Av Thv. Kierulf.

Med bidrag fra Det kgl. Utenriksdepartement oppholdt jeg mig i slutten av september 1954 noen dager i København for å sette mig inn i hvorledes naturfredningsarbeidet drives i Danmark.

Det var da naturlig først å besøke Danmarks Naturfredningsforening. Denne forenings kontorer ligger i Sølvgade med ut-

sikt rett ut til Rosenborg vakre park. Alle-rede ved inntreden i de store lyse kontorer får man inntrykk av at dette er en betydelig organisasjon med rummelige virkemidler. Og dette inntrykk får man sterkt bekreftet, når man har hørt kontorets leder, ekspedisjonssekretær Knud Gemzøe fortelle om foreningen og dens virksomhet.

Foreningen blev stiftet i 1911, altså omtrent på samme tid som naturfredningstanken kom sterkere i forgrunnen også i Sverige og Norge. Foreningen har ialt ca. 13 000 direkte medlemmer, hvorav 130 livsvarige, og der er ialt 116 lokale komitéer rundt om i landets alle deler. Dessuten står 37 byråd og 165 sogneråd tilsluttet som hovedforeningens medlemmer. Foreningen er dessuten godt organisert med flere særskilte utvalg. Foruten hovedstyrelsen på ialt 31 medlemmer, hvorav 4 danner et arbeidsutvalg, er det et forretningsutvalg på 8 medlemmer, et juridisk utvalg med 9 medlemmer, et naturvidenskabelig utvalg på 10, et teknisk utvalg med 5 medlemmer i et arbeidsutvalg + 4 særlig sakkyndige og endelig et agitasjonsutvalg. Av funksjonærer foruten ekspedisjonssekretæren er der en sekretær for det naturvidenskabelige og en for det tekniske utvalg, dertil et tilsvarende kontorpersonale.

Formålsparagrafen — § 1 — i foreningens lover, som blev revidert i 1950 lyder:

«Foreningens formål er at virke for fredning af smukke og ejendommelige dele af Danmark og deres Dyre- og Planteliv derunder forskjellige landskapstyper såsom strandstrækninger, klitpartier, klinger, skove, heder, moser, indsøer, udsigter o. l., for beskyttelse af karakteristiske landskabsbilleder derunder rimelig regulering af bebyggelsen og for fredning af sådanne områder, som har betydning i naturvidenskabelig, undervisningsmæssig eller historisk henseende.

Foreningen virker tillige for befolkningens adgang til områder, som efter deres beliggenhed og naturforhold har særlig betydning for befolkningens friluftsliv.»

Foreningen har altså betydelig flere oppgaver enn våre norske naturvernforeninger, og selvsagt må dens arbeide ligge endel anderledes an enn våre foreningers i Norge. Som

det fremgår av siste ledd i denne paragraf 1 skal foreningen også virke til fremme av friluftslivet.

Både ved å se den måten foreningen er organisert på og ikke minst ved å snakke med ekspedisjonssekretæren får man et levende inntrykk av at Danmarks Naturfredningsforening er meget aktiv, at den rekker langt og at den oppnår meget.

At den kan rekke langt og kan få gjort meget forstår man bl. a. ved å se på et årsregnskap. For 1953 balanserte regnskapet med vel 164 000 kroner. Bare i kontingenter kom der inn vel 96 800 kroner, og av tippemidler mottar foreningen 60 000 kr. om året. På utgiftsiden finner man lønninger oppført med vel 70 000 kr. Kontorene koster 6 600 kr. om året og til reiser og agitasjon er medgått ca. 8 400 kr. Disse tall sammen med den godt utbyggete organisasjon forklarer for endel at man i Danmark kan nå så langt og at det også lykkes å få folk med i fredningsarbeidet.

Men det er også et annet og meget viktig forhold som har bidratt til at naturfredningsforeningen står så sterkt og er så alment anerkjent, og det er den store støtte naturfrederne har fått og får fra de offentlige myndigheter og fra en grundig og omfattende lov.

«Lov om Naturfredning» (den nye) ble vedtatt av Riksdagen 7. mai 1937. Forbedelsene hadde ikke gått bare glatt, men Statsminister Stauning var meget positivt innstilt, og lovens vedtakelse skyldes i ikke liten grad at han gikk positivt inn for den.

Loven har i alt 6 kapitler og 36 tildels lange paragrafer; den behandler imidlertid foruten det vi egentlig forstår med naturfredning — også befolkningens friluftsliv, dens ferdselsrett og fredning av fortidsmin-

ner. I Norge har vi jo særskilte lover for disse forhold.

Kapitel I «Lovens område» har 2 paragrafer; § 2 omhandler fredning av fortidsminner. § 1 lyder: «Efter Reglerne i denne Lov kan der iværksættes Fredning af Omraader, som paa Grund af deres Skønhed, Beliggenhed eller Ejendommelighed har væsentlig Betydning for Almenheden, derunder Omraader som paa Grund af Udsigter, Beplantninger, Træer, Trægrupper, Stengjærd, levende Hegn eller lignende har saadan Betydning og af Omraader, Planter og Dyr, samt geologiske Dannelser, hvis Bevarelse af Naturvidenskabelige, undervisningsmæssige eller historiske Hensyn er af væsentlig Interesse.

Der kan mod fuld Erstatning aabnes Adgang til at færdes i Naturen paa Steder, hvor saadan Færdselsret af Hensyn til Befolkningens Friluftsliv er af væsentlig Betydning for Almenheden, og hvor Færdselen kan finde Sted uden at tilsidesætte Hensynet til vedkommende Ejers eller Brugers berettigede og væsentlige Interesser, navnlig den private Fred og Husfreden.

Til udyrkede Arealer, tilhørende Stat og Kommune, skal der gives Almenheden Adgang, for saavidt det kan ske, uden at det offentlige Interesser kommer til at lide derved.»

Mens vi i Norge har nærsagt ubegrenset adgang til å ferdes i all utmark, har den danske almenhet ikke hatt noen slik alminnelig ferdseisrett. Av hensyn til folks sunnhet og for å øke friluftslivet har man derfor funnet det nødvendig i lovs form å åpne for en viss, men sterkt begrenset adgang til slike områder, som vi her i landet er vant til å benevne «utmark».

Kapitel II har overskriften «Fredningsmyndigheter.»

§ 3 sier her: «I København og for hver Amtsradsreds med de dermed i «Forbinelse staaende Købstæder oprettes et Fredningsnævn . . .» på 3 medlemmer. «Til Formand for Fredningsnævnet beskikkes Statsministeren efter Samraad med Justitsministeren en Dommer, som er Ministeriet bekendt for at have Kendskab til og Interesse for Naturfredning . . .» De andre to opnevnes den ene av Amtsrådet, den annen av Kommunalbestyrelsen.

Sammensatt på denne måten skulde man ha sikkerhet for at «Nævnet» vil være positivt innstillet til fredningsspørsmålene og man skulde tro at de lokale myndigheter vil bli interesserte.

§ 4 bestemmer, at der for hele landet skal oprettes et «Overfredningsnævn» på ialt 7 medlemmer, hvorav formannen opnevnes av Statsministeren, 4 av Riksdagen og 2 av Højesterett.

Denne paragraf er ennu et bevis på hvilken betydning man i Danmark tillegger hele naturfredningssaken.

§ 5 bestemmer at der skal nedsettes en for hele landet felles Takstkommission, og § 6 at der skal oprettes et «Naturfredningsraad» — noe i likhet med den bestemmelsen vi har fått i vår nye lovs § 6.

Disse fredningsmyndigheter er pålagt et visst initiativ og en ganske betydelig kontrollerende og avgjørende myndighet, og også andre offentlige instanser er tatt med inn i arbeidet:

§ 9: «Bygningskommissioner, Sundhedskommissioner og Politimestre, der kommer til Kundskab om et paatænkt Byggeforetagende eller anden Foranstaltning, som skønnes at ville gribe forstyrrende ind i den bestaaende Tilstand på de i §§ 1 & 2 nævnte Områder, skal uopholdelig give Formanden for Fredningsnævnet Meddelelse herom. Kan så-

danne Indgreb befryktes som Følge af paa-
tænkte Vejarbejder eller Anlæg af Ledninger,
paahviler det vedkommende kommunale Raad
eller i sidste Tilfælde vedkommende Elek-
tricitetsselskab inden Arbejdets Begyndelse
at give Indberetning til Fredningsnævnet.»
Og hvis dette da finder at det påtenkte ar-
beide vil bli «av forstyrrende Art» kan det
«bestemme, at den paagjældende Foranstalt-
ning indtil videre helt eller delvis skal stil-
les i Bero.»

Det norske utvalg, som hadde fått i opp-
drag å utarbeide forslag til en ny norsk
naturfredningslov, hadde foreslått noe i lik-
het med den her citerte § 9, men hele dette
avsnitt blev forlangt strøket av ett eller flere
departementer. Dette bevirket imidlertid at
vår norske lov er blitt betydelig svakere enn
den danske. Dette kunne der jo sies meget
om, men da nu loven er vedtatt, får disku-
sjonen herom hvile til en revisjon senere
engang blir aktuell.

Fredningsnævnet er et viktig ledd i ad-
ministrasjonens oppbygning. § 13 sier: «Fred-
ningsnævnet kan ved Kendelse afgøre om et
inden for Nævnets Virkekreds liggende Om-
raade skal fredes og hvilke Foranstaltninger
der i den Anledning skal træffes.» Det er
jo en ganske stor myndighet den lokale in-
stans her har fått. Det er en desentralisasjon
som vesentlig avlaster centralmyndighetenes
arbeide. Der kan nok føres argumenter både
for og imot en slik ordning. Men de årlige
fredningssaker i Danmark er så mange, at
man har funnet at dette er den mest prak-
tiske måte. Lokalkjennskapet har vel også
spilt en rolle.

Fredningsnævnet skal også treffe bestem-
melse om eventuell erstatning og fastsette
dens størrelse m. v. Av erstatningen skal sta-
ten utrede halvdelen, den annen halvdel av
de respektive kommuner. I spesielle tilfeller,
hvor det gjelder en større landssak, skal sta-
ten betale $\frac{2}{3}$.

Der er selvsagt en ankeinstans, et Over-
fredningsnævn, og for denne kan fred-
ningsnævnets kjennelse eller beslutninger
innankes.

Det er i denne beretning referert såpass
meget av den nye danske naturfredningslov
vesentlig for å vise hvorledes man i Dan-
mark ser med ganske andre øine på fred-
ningssaken enn her i Norge. Den tillegges
der en meget stor betydning — ikke bare
blandt noen få naturfredningsfolk, natur-
venner og entusiaster — men også ute blandt
folk i sin alminnelighet, og hva der ikke er
minst viktig — også av myndighetene.

Det hersker også et intimt og meget godt
samarbeide mellem Danmarks Naturfred-
ningsforening og dens organer utover i lan-
det — og de offentlige myndigheter som
har med fredningen å gjøre.

Vi som er interessert i å verne norsk natur
har meget å lære av danskene på dette om-
råde.

Det vi særlig må legge oss på sinne og som
vi må arbeide mot er å vekke interessen for
vår vakre natur og forståelsen av at den må
vernes, at intet tiltak må lates uprøvet og
at ingen tid må spilles. Jo lenger vi venter,
desto mindre blir det å verne.

RØD-SKOGEN PÅ TJØME

— *et helt fredet vitenskapelig studiefelt.*

Av Hjalmar Broch.

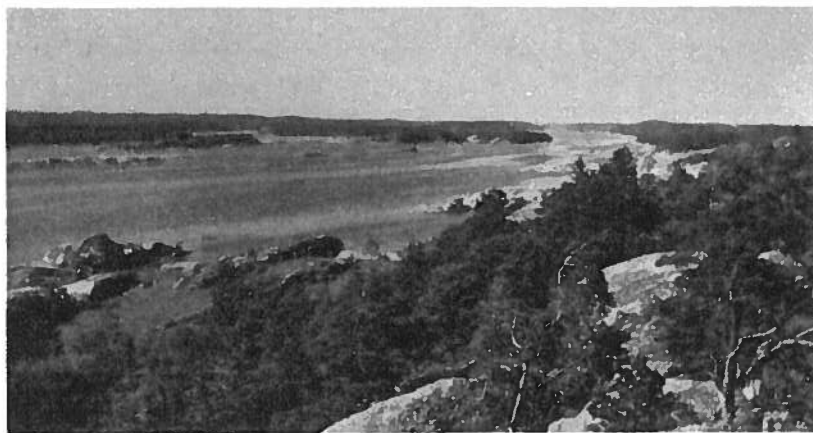
I løpet av 1954—55 er et meget verdifullt fredningstiltak brakt vel i havn. Etter initiativ av gårdens hittidige eier forfatteren *Alf Larsen* er den vakre og uberørte skog som tilhører *Rød gård* i Tjøme herred blitt helt fredet, og fredningsservitutten har han og gårdens nåværende eier dr. *Trygve J. B. Hoff* forært til universitetet i Oslo.

Gjennom mere enn en menneskealder har *Alf Larsen* holdt en skjermende hånd over den vakre «urskog», den har fått utvikle seg i fred uten hugstingrep, — selv i okkupasjonsårene lyktes det ham å hindre all hugst der, så *Rød-skogen* også idag ligger som en perle, et stykke uberørt natur midt på Tjøme, ned til stranden vest for kirken. Det er et stykke av det såkalte *Berstad-landskapet* som her er reddet.

Tjøme er jo ellers temmelig tett bebygget og lagt under kultur, og de strandområdene som er reddet fra hyttebebyggelse er utlagt

som friluftsområder, hvor virkningene på dyre- og planteverdenen av vår tids utfartsliv og naturdyrkning kan studeres i fullt monn. Det undersøkelsesfeltet universitetet har fått full råderett over er derfor ganske særlig verdifullt, da man her får anledning til å sammenligne et uberørt område med de omliggende kultur- og friluftsområder under helt ensartede klimabetingelser.

Rødskogen selv er et meget vekslende område, den er, som botanikere og zoologer uttrykker seg, sammensatt av en rekke forskjelligartede biotoper. Selve grunnen er sterkt kupert, fjellgrunn med tallrike knauser og smårygger atskilt av kløfter eller småsletter. Knausene og ryggene stikker opp her og der, tørre og lyngbevokste — nærmest vestsiden og sjøen nesten helt nakne. Mellom knausene vokser skogen frodig, mest nåleskog hvor bunden ikke er særlig våt; men innimellom er jordsmonnet sidlendt med en en-

T. K. FOT.

Fra Rød-åsen er det god utsikt; her ser vi nordvestover mot Veierland.

T. K. FOT.

Mellom bergknattene er det dyp jord og lunt, her trives bl. a. svartoren.

kelt myrputt hvor or og andre løvtrær dominerer og luter seg ut over en liten vasspytt som er innrammet av frodige myr- og vannplanter. Hvor kløftene åpner seg ned mot stranden, er det en usedvanlig rik og frodig strandvegetasjon.

Det er selvsagt et meget rikt liv av småfugl i dette idylliske lille paradiset som Alf Larsen har vernet om. Men det opptrer også noe større arter. Følelsen av trygghet har f.eks. gjort stedet til fast hekkeplass for fagergåsen som finner ideelle redemuligheter inne i de tette, nesten uigjennomtrengelige kratene som vokser her og der i kløftene mellom knausene.

Det må ellers medgis at hverken dyre- eller plantelivet er så grundig studert i Rødskogen at det lar seg gjøre å gi en uttømmende utsikt over det. Jeg kunne føle meg fristet til å si at nettopp dette er en av de store og verdifulle sidene ved Alf Larsens gave til universitetet. Plante- og dyrelivet i Rødskogen må studeres og utredes i minste detaljer, ikke en gang, men år etter år gjen-

nom tidene fremover. Vi må huske på at plante- og dyrelivet på et sted ikke er konstant gjennom tidene. Endog ganske små klimatiske endringer som vi nesten ikke tenker på, gir seg alltid i løpet av kortere eller lengre tid utslag i endringer i sammensetningen av artssamfunnet på et område. Enkelte arter blir kanskje individrikere, andre opptrer etter hvert mere fåtallig eller blir helt borte, mens nye kan dukke opp. På lignende måte kan nye kulturmetoder i nærliggende eller tilgrensende områder bringe forstyrrelser inn i forholdene, også om feltet synes en aldri så «uberørt». Det er ikke gjort særlig mange undersøkelser av denne art her i landet; vi har ganske enkelt ikke hatt de nødvendige og tilstrekkelig store, strengt fredede områder til disposisjon for slike studier, heller ikke institusjoner som har hatt folk nok til et kontinuerlig arbeide med dem. Rødskogen må sis å ha de nødvendigste dimensjoner (400-500 da.) for et slikt studieområde, og universitetets folk vil sørge for observasjonene.

Til dette skal det også føyes at Rød-skogen geologisk og geografisk har atskillig å by på rent undervisningsmessig og at området derfor også vil ha sin store verdi for studentene i deres universitetsutdannelse. Vi får håpe at det helst nokså snart kan bli sørget for laboratorierum for ekskursjoner nær utenfor grensen av det fredede området. Det er fastsatt ganske strenge fredningsbestemmelser for Rød-skogen på grunn av studiefeltets betyd-

ning. Alt som kan forstyrre dyre- og plantelivet må hindres. — Hver den som kan glede seg over norsk natur i sin opprinnelige skikk og alle som forstår å verdsette betydningen av at våre studerende kan få hjelp av naturen selv i undervisningen er takknemmelige overfor Alf Larsen og dr. Trygve J. B. Hoff for det de har gjort overfor vårt land ved å forære til universitetet fredningsservitutten for Rødskogen på Tjøme.

URSKOGEN I MÅLDJUPET¹⁾

Av heradsskogmeister Martin Barkved.

Riksvegen på strekningen Åna Sira — Jøsingsfjord går for ein stor del gjennom golde fjellstrekninger. Desto underlegare er det at nettopp i dette strøket ligg det eit urskog-område bare 1 km frå vegen og 2-3 km frå havet. Skogen som er ca. 70 dekar, ligg nede i eit trøngt djup vel 100 m over havet. Det er den tunge driftsvegen som for det meste er skuld i at skogen er blitt spard. For ein

del er det og det, at det er bare snaufjell, myr og vatn som grensar inntil slik at lyngbrannen ikkje har kunna sleppa til og gjera nokon skade.

Hausten 1953 var eg saman med lærar Førsund og forstkandidat G. Hiorth på ein tur her. Frå snaufjellet kjem ein ned til låg krattskog, men etter kvart blir det meir tre og skog av det. Ein har ikkje gått langt

Måldjupet ligger nedi og bakom berghammeren til høyre. Fotografiet er tatt mot SSO. T. K. FOT.

¹⁾ Skogen ligger under eiendommen Mål i Sokndal herred i Rogaland.

*Måldjupet sett fra
syd-ost.*

DARKVED FOT. 53

før der ligg døde trestammer på kryss og tvers, og det mørknar innunder kronetaket

Stor ek i Måldjupet.

T. K. FOT. - 52

av mektig bjørk, osp, linn, eik, or, ask, og furu. Innimellom veks det kristtorn, trollhegg, krossved og ikkje å gløyma vivendel. Her er få teikn etter menneske. Eit par avhogde toppar viser at der har vore øks i skogen, men stort meir skal det ikkje vera heller etter det folk veit å fortelja.

Urskog finst der elles i landet, men denne ligg rett ut mot havet. Her kan ein lett koma til og studera den urørde og artsrike naturkogen i de ytre kyststrøk.

Er det ikkje best å la denne skogen liggja der som nå, løynd og for det meste gløymd? Reint biologisk er det sjølsagt det. Men skogen var i faresona under siste krigen, og ein vakker dag kjem vel ein bas med nye driftsmiddel og reinskar djupet — og Sør-Vestlandet har tapt ein skatt.

Dette må ikkje henda. Forstkandidat Gunnar Hiorth har arbeid for å få freda Måldjupet, og her må han få all den støtte han treng. Blir der ikkje fredning i vanleg forstand, så bør statskonsulenten i skogkultur sikra seg dette området som frøpark for dei ytre kyststrøk.

LITT OM HOVEDØEN

— og en utferd dit.

Av forstkandidat Thv. Kierulf.

Hovedøen ligger bare noen få minutters båttur sønnenfor Vippetangen i Oslo. Den er en gammel klosterciendom; klosteret der ute ble anlagt i 1147 av cistersiensemunkene fra Kirkstead i England. Klostret var innviet til den engelske helgen St. Edmund, og her residererte da munkene i nesten 400 år. Det er tenkelig at iallfall enkelte av de ikke helt alminnelige plantearter som fins der, skriver seg fra munketiden. Klosterbygningene ble ødelagt ved brann i 1532 under kamper mellom Christian II og lensherren på Akershus,

Mogens Gyldenstjerne. Og ikke nok med det, men da Akershus ble bygget, blev det tatt sten fra klosterruinene. Det er derfor ikke meget som idag står igjen av den fordums storhet.

Botanikere har lenge vært oppmerksomme på den rike og tildels sjeldne flora som fins derute og hvor flere arter har sin nordgrense i Skandinavia. Dette har sin vesentlige årsak i fjellgrunden, som tilhører silurformasjonen, og at jorden derfor er særlig næringsrik og varm.

I de siste par menneskealdrer har øen vært atskillig i søkelyset. I et konversasjonsleksikon kan vi således bl. a. lese følgende: «Det har flere ganger vært spørsmål om å bygge bro fra Vippetangen over til øya for å utnytte den som forretnings- og fabrikkby med tilhørende brygger».

Og i senere år har det også vært foreslått å legge et tivoli derute. Forretnings- og fabrikkbyen er visstnok oppgitt — heldigvis, det skulle også bare mangle!

Men tivoliet spøker fremdeles i det fjerne. Anlegg av et tivoli skal imidlertid være avhengig av bro fra Vippetangen, og det er en så kostbar affære, at det antakelig ikke vil bli aktuelt ennå på lenge. Men man kan aldri være sikker! Vi må håpe at der kan finnes et annet og mere prosaisk sted for tivoliet.

Takket være våre vitenskapsmenn ble største delen av øen fredet av de militære myndigheter som disponerte over den. Hovedøen tilhørte nemlig tidligere staten — like til den i 1949 blev kjøpt av Oslo kommune.

Fredningen blev i sin tid ordnet ved en

Professor Nordhagen forteller om sine kjære planter.

Stortingsbeslutning, idet forslaget blev fremsatt i en stortingsproposisjon om det militære budsjett.

Man må ha lov til å gå ut fra, at Oslo kommune vil respektere fredningen. Dessverre herjet tyskerne atskillig der ute under okkupasjonen, grov skyttergraver, bygget maskingeværreder, minerte seg inn i fjellet, satte opp en mengde brakker m. v. Siden kommunen overtok øen er størstedelen utlagt som friluftsareal, og der er ryddet og pyntet opp, så nu er den gamle vakre idyllen gjenopprettet de fleste steder. Tyskerbrakkene disponeres ennå noen år av militærvesenet, men vi må håpe at det ikke vil vare for lenge før de kan bli tatt bort.

13. juni 1954 hadde Østlandske Naturvernforening utferd dit ut. Det blev en interessant formiddag for de ca. 25 medlemmer som deltok. Vi hadde bl. a. arkitekt Arno Berg med, og i ruinene, som vi først kom til, gav han en livfull beskrivelse av klostrets anlegg og historie og forklarte hvorledes klostrets forskjellige bygninger hadde vært innredet og brukt. Hovedøens kloster var i sine velmakts dager en meget stor eiendomsbesidder. Nu er det altså bare noen skrøpelige lave murer igjen, og selv disse er dessverre dårlig holdt vedlike.

Det som fengslet deltagerne ikke mindre var professor Rolf Nordhagens interessante omtale av floraen — og de tildels sjeldne planter vi efterhvert ble vist.

På de tørre bakkene vokser bakkekløver (*Trifolium montanum*), smaltimotei (*Phleum phleoides*), dragehode (*Dracocephalum ruyschiana*), knollmjørdurt (*Filipendula vulgaris*) og kubjelle (*Pulsatilla pratensis*) foruten selvfølgelig en mengde andre mere vanlige arter; floraen er som sagt meget rik og vekslende.

Fra den parkmessig behandlede del av de fredete områdene. T. K. FOT.

Det ser dessverre ut til at kubjellen — tross fredningen — er efterstrebt, for der er nu svært lite igjen av den; under utferden lykkedes det ikke å finne den. Vi må håpe at den allikevel er der, og at den får stå i fred, så den kan formere seg.

Under befaringen fant imidlertid avdelingsgartner Johan Kristensen en annen vekst, som vakte professor Nordhagens begeistring. — Særlig på den sydøstlige del av øen er der en mengde kratt av nypetorn, hagtorn, geitved, slåpetorn, mispel, berberis, trollhegg, villkornell, asal m. fl. og her blev den funnet Jomfrurosen (*Rosa cinnamomea foecundis-*

Den buskkledte skråning mot syd-vest.

T. K. FOT.

sima), som professor Nordhagen kjente bl. a. fra noen få steder på Vestlandet, hvor den forekommer forvillet i nærheten av gamle haver og parker. Her på Hovedøen kan det være en mulighet for at den har holdt sig helt fra munketiden og altså være et minne om deres havekunst.

Som en liten overraskelse til slutt kom vi ut på den høye pynten som mot nord avslutter den østlige åsryggen: Her ser en rett inn i Bjørviken og har de østlige bydeler liggende foran seg — innover og oppover — i et nokså uvant perspektiv.

Det bør være en dødfødt idé dette å legge et tivoli på Hovedøen — og likeså ødeleggende vil det være å legge det omkring eller ved Rodeløkken på Bygdøy.

Oslo har riktignok Nordmarken og det fredete område omkring Vettakollen. Men byen har sitt ansikt mot fjorden, og Hovedøen — og Bygdøy — er hver for seg noe ganske annet enn skogområdet nordover, de er så vakre og så særpregete hver på sin måte, to helt enestående og uerstattelige juveler, som hverken Oslo og heller ikke landet har råd til å ødelegge.

KRETSFORENINGENES ÅRSBERETNINGER OG REGNSKAPSEKSTRAKTER FOR 1954

Østlandske Naturvernforening.

ÅRSBERETNING FOR 1954

Styret har i året bestått av professor Ove Arbo Høeg, førstebibliotekar Peter Kleppa, dr. Herman Løvenskiold, journalist Ashjørn Omberg og kontorchef Thv. Kierulf — med sistnevnte som formann og dr. Løvenskiold som nestformann.

Varamenn har vært: Professor Georg Hygen, direktør Ø. Brandt Kjelsen og lektor Erik Nybø.

Styret har i året holdt 3 møter. Endel mindre saker er behandlet pr. telefon eller pr. brev.

Generalforsamling blev holdt i Ingeniørernes Hus, Oslo, 25. mars. Tilstede var ca. 20 medlemmer.

Styret fremla beretning og revidert regnskap for 1953; begge blev enstemmig vedtatt. Til regnskapet blev det bemerket, at man burde anbringe Livsvarige medlemmers fond på en mere rentebringende måte enn som hittil i bank.

Uttredende styremedlemmer Høeg, Kleppa og Omberg blev gjenvalgt, likeså de tre suppleanter. Til revisor blev gjenvalgt autorisert revisor frøken S. Skjønberg.

Styrets forslag til arbeidsprogram for 1954 blev vedtatt.

Tilslutt holdt professor Høeg foredrag med lyshilder om «Natur og naturvern i India», hvorefter der blev vist en farvefilm fra Ormtjernkampen i Vestre Gausdal; der vil her bli fredet et område på ca. 3500 dekar.

Av viktigere saker som styret har behandlet i året skal nevnes:

1. Forslag fra tannlege Einar Strand på vegne av Vikersund Vel om å få fredet *fuglelivet i Tyrifjorden* fra en linje Furetang—Jarentangen nord for Vikersund sydover til broen ved Gjeit-hus. Denne fredningen blev besluttet ved kgl. resolusjon av 27. august 1954.
2. Fredning av *sjøfuglelivet i Oslofjorden*. For strekningen fra Drøbak og inn er desverre fredningen enda ikke iorden. Der gjenstår uttalelse fra Bærum og Oppegård. Når også disse uttalelser foreligger, vil saken bli forelagt fylkestinget.

Der er også foreslått fredning av fuglelivet lenger sydover i fjorden, bl. a. har Oslofjordens Friluftsråd tatt denne saken opp. Der er også kommet forslag herom fra dr. Anders Smith i Drammen. I ytre Oslofjord ligger imidlertid forholdene anderledes an enn i den indre delen. Styret mener at denne saken løses best ved hjelp av jaktloven; man vil imidlertid søke å få opprettet endel fuglereservater hvor fuglene kan bli godt beskyttet. Et sådant reservat ser det ut til at man kan få på vestsiden av Akerøya i Hvaler, idet forslag herom i forbindelse med et friluftsområde på østsiden av øen er fremsatt av Oslofjor-

- dens Friluftsråd i samråd med konservator Yngvar Hagen. Det er også mulig at der kan bli ett på en holme nord for Jomfruland.
3. Styret har gitt råd om og anbefalt et forslag fra Ski Viltsteforening om *fredning av fuglelivet i og rundt Midtsjøvannet i Ski*. Da alle grunneierne langs vannet, hvoriblant Ski kommune, har gitt sitt samtykke, og der foreligger en fremstilling fra dr. Løvenskiold om fuglelivet i vannet, hvori han sterkt anbefaler fredning, skulde vi anta at fredningen vil bli gjennomført. Forslaget er sendt Landsforbundet med vår beste anbefaling.
 4. En annen meget viktig sak er spørsmålet om anlegg av en *kabelbane*, en «Fløibane» opp gjennom *Krokkleven* på Ringerike. Dette er et prosjekt som blev tatt opp for 2-3 år siden av overingeniør Johs. Bye, distriktssjef Løken m. fl. I juni blev denne saken av Landsforbundet oversendt kretsforeningen til uttalelse, og i oktober var styret på befaring i Krokkleven etter innbydelse av forslagsstillerne. Den påtenkte banes tracé var løselig oppmerket, så man kunne få en forestilling om hvorledes banen vilde ta seg ut om den blev bygget.
Efter nøie å ha satt seg inn i både sakens dokumenter og forholdene i marken, avga styret en uttalelse som blev oversendt Landsforbundet.*) I uttalelsen fraråder man sterkt at prosjektet blir realisert, idet banen i høi grad vil virke ødeleggende på selve veien opp Kleven og særlig på den vilde, vakre natur som nu er så karakteristisk for området.
 5. Fra Hamar Krets av Norsk Forstmannsforening mottok vi i høst meddelelse om at den går inn for *fredning* av det område nord- og øst for *Gutulisjøen*, som vi tidligere har foreslått fredet. Hamar Krets av NFF anmoder oss om å søke å få fredningen ordnet ved lov, altså ikke bare administrativt. Vår forenings styre har videresendt forslaget til Landsforbundet med en sterk anbefaling av en lovmessig fredning.
 6. I året er følgende *fredninger blitt ordnet*:
 - a) En stor ek i Solvikveien 17. Blommenholm, Bærum.
 - b) En stor ek på Gunnestad i Sande, Vestfold.
 - c) 3 store furuer og en ek på Sjuve i Ramnes, Vestfold.
 - d) Tilleggsbestemmelse ang. fredning av utmarken på Rød gård på Tjømsø.
 - e) Fuglelivet langs Andelven med bielvene Nessa og Rissa i Eidsvoll.
 - f) Fuglelivet i Tyrifjorden forbi Vikersund fra Furetangen — Jarentangen i nord syd til broen ved Gjeithus.
 7. Spørsmålet om utgivelse av et *kvartalskrift* er man ikke kommet videre med. Vi forutsetter imidlertid, at det landsmøte, som antagelig snart vil bli holdt, vil behandle saken.
 8. Styret arrangerte 13. juni en *utferd* for medlemmene til *Hovedøen*. Utferden blev begunstiget av godt sommervær og blev meget vellykket, og det skyldtes særlig at vi hadde fått arkitekt Arno Berg og professor Rolf Nordhagen med. Der deltok ca. 25 medlemmer. Ved Klosterruinene gav arkitekt Berg en livfull skildring av klosterets historie, og senere under vandringene rundt på de fredete områder var professor Nord-

*) Uttalelsen er inntatt side 34.

hagen utrettelig til å fortelle om sine kjære planter — og på en så underholdende måte, at ingen kunne unngå å bli interessert.*)

9. I 1954 har foreningen fått 15 nye livsvarige medlemmer. Ved årets slutt var *medlemstallet* 316 hvorav 185 livsvarig. Men dette er så alt for litet! Medlemstallet burde minst være det 10-dobbelte. Vi vil så innstendig vi kan henstille til medlemmene å få venner og bekjente til å slutte sig til vår forening.
10. Formannen har holdt 2 foredrag om naturvern i 1954, ett 12. mars i Oslo

Ingeniørforening (med lysbilder og film) og ett om Skogbruk og naturvern under Rogaland Skogselskaps årsmøte i Ryfylke i september — også med film.

Professor Høeg og formannen deltok i august i en befarinnng i traktene fra Skrim og sydover, hvor det er tanken å søke å få istand et større viltreservat med et indre totalfredet område.

Oslo 31. januar 1955.

Thv. Kierulf. H. L. Løvenskiold.

Ove Arbo Høeg.

Peter Kleppa. Asbjørn Omberg.

REGNSKAPSEKSTRAKT FOR 1954

Beholdning pr. 1. januar 1954	kr. 4 116,67	
Inntekter:		
Betalt kontingent: Årsbetalende	kr. 1 291,00	
Livsvarige	» 1 500,00	
		» 2 791,00
Solgt beretninger		» 19,00
Bidrag		» 50,00
Inngåtte renter:		
Oslo Sparebank: Driften	kr. 29,34	
—»— Vassfarete	» 2,92	
Kreditkassen: Sophus Aars' gave	» 33,76	
Creditbanken: «Den gamle mester»	» 4,81	
—»— 6 mdr. Livsvarige medlemmers fond	» 305,93	
—»— 3 » —» —»	» 13,75	
Norske Statsobligasjoner —»— —»	» 40,00	
		» 430,31
Utgifter:		
Papir, porto	kr. 298,40	
Årsberetning og -møte	» 483,81	
Karter, film, lover m. v.	» 27,65	
Utferd	» 94,44	
Avisutklipp	» 103,55	
Fotografiapparat	» 973,75	
Diverse	» 70,12	
		kr. 2 051,72
Kontingent til Landsforbundet	» 132,80	
Innsatt bankbok, Livsvarige medl. fond	» 1 859,68	
Balanse, beholdning	» 3 362,98	
		<u>kr. 7 407,18</u> <u>kr. 7 407,18</u>

*) Se «Retningslinjer» side 36.

S T A T U S

Beholdning pr. 31 - 12 - 1954:

Oslo Sparebank, Driften	kr. 1 131,18
Kreditkassen: S. Aars' gave	» 1 722,16
Creditbanken: Den gamle mester	» 326,02
Oslo Sparebank: Vassfaret	» 149,68
Kontant	» 33,94
	kr. 3 362,98

Livsvarige medlemmers fond:

Beholdning pr. 1 - 1 - 54	kr. 17 170,67
Tilvekst i 1954: 15 nye medl. à 100 kr.	» 1 500,00
Renter av obligasjoner og bankinnskudd .	» 359,68
	kr. 19 030,35

Beholdning pr. 31 - 12 - 54:

Creditbanken, 6 mndrs. oppsigelse	kr. 2 516,60
—»— 3 » »	» 15 013,75
3 % Statsobl. 1946 pålyd.	» 500,00
2½ % » » »	» 1 000,00
	kr. 19 030,35

Oslo 31. des. 1954
31. jan. 1955

Revidert og funnet i orden.

SIGRID SKJØNSBERG,
statsaut. revisor.

THV. KIERULF,
kasserer.

KABELBANE I KROKKLEVEN?

Som det fremgår av årsberetningen fra Østlandske Naturvernforening, har foreningens styre fått til uttalelse det til myndighetene innsendte andragende om konsesjon på bygging og drift av en kabelbane opp gjennom Krokkleven på Ringerike.

Efter at styret hadde foretatt en befaring av klevan, behandlet det saken og sendte gjennom Landsforbundet for Naturvern nedenfor inntatte uttalelse til vedkommende departement:

Østlandske Naturvernforening fikk med påtegningskrivelse av 14. juni 1954 fra Landsforbundet for naturvern oversendt alle sakens dokumenter med anmodning om en uttalelse.

Da denne saken efter vår mening er meget viktig, besluttet styret at det skulde foreta en befaring for i marken å søke å sette sig inn i hvorledes kabelbanen eventuelt ville bli og hvorledes den ville komme til å innvirke på naturforholdene.

Ved en muntlig konferanse noe senere meddelte overingeniør Bye at tracéen for kabelbanen skulde bli stukket opp til veiledning under en befaring.

Av forskjellige årsaker har vårt styre dessverre ikke kunnet foreta befaringen før i oktober; den fandt sted 23. oktober under veiledning av overingeniør Bye, distriktssjef Løken, overingeniør C. Witt og forstkandidat Hesselberg-Meyer.

Kretsforeningens styre har derefter behandlet saken i et møte den 5. november. (Styremedlem dr. Løvenskiold var ikke tilstede, idet han var reist til utlandet.) Man besluttet enstemmig å uttale:

Krokkleven og dens omgivelser inntar på mange måter en særstilling i vårt land og i folks bevissthet. Området har en vill og mektig natur samtidig som det byr på et vidt utsyn over et frodig og avvekslende landskap med rike bygder. Den gamle Ringeriksveien kommer ved Klevstuen frem til stupet og går ned gjennom den bratte, trange kløften, som siden uminnelige tider må ha vært en vanlig ferdselsvei, og hvor det praktfulle, stadig vekslende utsyn åpner seg for øyet. Naturen for-

ener sig her med tradisjonsrik kulturhistorie til et bilde som alltid vil gjøre inntrykk på den besøkende. Siden Wergelands tid har det vært hele folkets eie. Dets korte avstand fra lardets hovedstad gjør området dobbelt verdifullt. Det er et naturminne, som absolutt bør være fredet.

En kabelbane som planlagt av konsesjons søkerne vil være et meget sterkt inngrep i denne særpregete natur. Kabelbanen med dens betongfundamenter kommer stort sett til å tangere den gamle Kongeveien oppover hele kleven, flere steder vil den komme til å gå 1—1½, kanskje 2 m. inn på veien, som derfor må legges om, flyttes tilsvarende nordover. På en strekning av mellom 50 og 100 m. noe ovenfor midtveis, vil banens planum komme til å ligge 1,5 à 2 m. høyere enn veien, banelegemet vil altså komme til å danne en høi mur, som vil stenge for utsynet ned i fjellkløften under Kongens utsikt.

Det øverste stykke av kleven er så trangt, en virkelig «portal» med bratte bergvegger på begge sider, at der neppe er plass til mere enn veien. Her vil selvsagt kabelbanen virke enda mere dominerende enn lenger ned, hvor Kleven er videre. Veien må her flyttes inntil nordre bergvegg, altså legges over bekken som må legges i rør under og langsveien — mens der for å få plass til banen må graves, eventuelt sprenges, inn i søndre bergvegg.

Det er klart at et så stort inngrep i den gamle kleven vil ødelegge det karakteristiske, det eienommelige, vi vil endog bruke et så sterkt uttrykk som at banen for alltid vil vansire dette ville og vakre parti.

Styret i Østlandske Naturvernforening vil derfor så sterkt vi kan advare mot at det blir gitt konsesjon til bygging av den planlagte kabelbane.

Hvis de lokale myndigheter trods alt er av den absolutte mening, at en kabelbane bør bygges opp til toppen av åsen ved Sundvollen, vil vi tillate oss å henlede oppmerksomheten på et alternativ, som vi antar ikke i den grad som en bane opp Krokkleven vil gripe forstyrrende inn i naturen og som ikke i det hele tatt vil berøre selve Krokkleven:

Litt søndenfor Sundvollen går det opp et annet skar — Mannskaret. I tilfelle det virkelig blir vedtatt å anlegge en kabelbane, tror vi det vil være heldig å undersøke muligheten for å bygge den i dette skaret. Anlagt der vil den ikke virke så utfordrende, den vil bli mindre synlig, bl. a.

Slik ser Krokkleven ut ca. 100 m nedenfor Klevstuen — med bratt fjell opp til begge sider. Bekken går her i grøften til venstre. T. K. FOT.

fordi fjellpartiet søndenfor Krokkleven buer endel ut.

En bane her vil vistnok også kunne føres noe høyere opp enn en Krokklevbane, slik at skiløpere og andre turister straks vil være helt oppe på platået.

Det må under alle omstendigheter ansees uheldig å gi konsesjon på en kabelbane i Krokkleven før mulighetene for en kabelbane i Mannskaret er nærmere undersøkt.

Med denne uttalelse sendes sakens dokumenter tilbake til Landsforbundet for Naturvern i Norge.

Ærbødigst

Østlandske Naturvernforening

Oslo, 5. november 1954.

Thv. Kierulf,
f. t. formann.

Gjenpart av denne uttalelse blev sendt Riksantikvaren, som i brev datert 11. november meddeler, at han allerede har foreslått Krokkleven fredet.

RETNINGSLINJER FOR BEHANDLING AV DE FREDETE OMRÅDER PÅ HOVEDØEN

Både ved utferden den 13. juni 1954 og ved senere befaringer er styret i Østlandske Naturvernforening kommet til at der bør være bestemte retningslinjer for behandlingen av de fredete områder på Hovedøen. I den hensikt blev der arrangert en ny befaring den 16. juni 1955; her deltok fra Oslo kommune, som nu eier øen: Fra Parkvesenet bygartner Karl Flod og avdelingsgartner Johan Kristensen og fra «Friluftsområdene» bestyrer Hjalmar Larsen. Fra Naturvernforeningen deltok professor Ove Arbo Høeg, konservator Johs. Lid, lektor Erik Nybø og forstkandidat Thv. Kierulf.

Under befaringen, som gikk over både det vestre og det østre område, diskuterte man behandlingen, og som et resultat herav utarbeidet naturvernforeningen nedenstående Retningslinjer; de blev sendt til bygartneren og til bestyreren for friluftsområdene. På forhånd var de tiltrådt av professor Rolf Nordhagen. Både Bygartneren og Bad- og Friluftsutvalget har uten bemerkninger erklært sig enig i retningslinjene.

1. Av botanisk interesse er særlig de tørre bergrygger og skråninger som nu mest er bevokset med en rekke varmekjære og tørketålende planter dels med tett og dels med glissen buskvegetasjon. Her vokser de sjeldne plantene som det er av meget stor betydning å få bevart, nemlig særlig *Trifolium montanum*, *Phleum boeheimeri*, *Pulsatilla pratensis*, *Dracocephalum ruyschiana* m. fl., og i nærheten

av det vestre kruttårn også Jomfrurosen (*Rosa cinnamomea foecundissima*).

Disse områder må derfor ikke bli gjenstand for behandling med spade, hakke eller jordbearbeidningsmaskiner, der må ikke anlegges veier, i det hele ikke foretas noe som forandrer den naturlige tilstand. De hist og her forekommende minner om tyskernes virksomhet som graver, huller, murer o. l. bør såvidt mulig fylles igjen og jevnes ut og terrenget bringes tilbake til dets opprindelige tilstand.

Brenning av bråte eller tørt gress bør ikke foretas uten muligens i enkelte tilfeller og da alltid først etter samråd med en fagbotaniker.

2. De øvrige deler av de fredete områder, som er mere bevokset med trær, skog, behandles fortrinnsvis ut fra hensynet til det parkmessige, så områdene får et tiltalende og vakkert preg. Men i endel partier bør tre- og buskvegetasjonen få utvikle seg fritt og naturlig; den rydding av undervegetasjonen som er foretatt har flere steder vært påkrevet av parkmessige hensyn, men man fant ved befaringen, at den nu ikke bør utføres over større arealer enn skjedd. Når slike ryddingsarbeider av en eller annen grunn ønskes utført et senere år bør parkvesenet, som utfører ryddingen, før arbeidet settes igang konferere med naturvernforeningen, eventuelt også med fagbotanikere. Store, vakre og særpregete trær bør såvidt mulig bevares.

3. På arealer med dypere og bedre jord og med åpen trevegetasjon kan bestyreren for friluftsområdene, eventuelt parkvesenet foreta de arbeider som man mener er til fordel for arealet benyttet som friluftsområde.

Rogaland Naturvern.

ARSBERETNING FOR 1954

På årsmøtet i Rogaland Naturvern som ble avholdt den 30. mars 1955, la formannen fram følgende årsmelding.

Etter forslag av betyrer Anders Bærheim og brannsjef Sigurd Evensen, har styret sendt en anmodning til Stavanger formannskap om å anbefale at 3 store *vandrestei*er som ligger innenfor Stavangers bygrense

blir fredet etter naturvernlova. Det gjelder en stein som ligger på den planlagte kirke-tomta på Våland. Dessuten «Kutmannssteinen» på Byhaugen og «Klovsteinen» ved bygrensa i nærheten av Eiganesvegen.

Lærer Goa, Stavanger, ønsket å frede dyrelivet på sin eiendom på vestre Goa i Randa-berg. Men departementet fant at en ikke kan

gå til fredning av området da det bare omfatter ca. 250 mål, og ikke ligger som endel av et større, fredlyst område eller er en øy og på den måten utgjør et selvstendig hele.

En søknad fra Rasmus Bråstein om fredning av dyrelivet på en tange i Bråsteinvatnet, er oversendt Landsforbundet, men noe svar er ennå ikke mottatt.

I 1954 ble det sendt inn søknad om å få fredlyst fugle- og plantelivet på Litle Sømsholmen i Hafsrfjord. Imidlertid har Landsforbundet etter konferanse med departementet, bedt om en nærmere utgreiing om hvilke fugleslag som ruger på Sømsholmen. Når disse undersøkelser er foretatt, vil saka på ny bli oversendt Landsforbundet.

Hvad angår fredning av fuglelivet på Usken og Uskenkalven så ble denne saka av departementet oversendt Hetland formannskap til uttalelse. Formannskapet anbefalte fredning. Samtidig ønsket Landsforbundet å få vite hvilke fugleslag som fins på Usken. Formannen i vår forening tok en tur dit, og har sendt inn en liste over de vanligste arter som hekker på denne øya.

Fra Strand viltneimnd kom det en henvendelse om å få fredlyst fuglene på flere holmer utenfor Jørpeland i Ryfylke. Etter det formannen i viltneimnda opplyser, var samtlige grunneiere enig i fredning, og nemnda fikk tilsendt et utkast til fredningsvedtak, men dette er ennå ikke kommet i retur.

I sin tid tok «Dalane Tidende» opp spørsmålet om å verne ternekolonien på «Raueholmen» ved Egerøy. Vi har nå fått eieren av holmen, Sebulon Hovland, til å gå med på fredlysing av ternekolonien, og saka er oversendt Landsforbundet.

Som tidligere omtalt, ble nesten alle de kornkråkene som hekket i parken ved Breiaivatnet, skutt ned fordi de «skreik så stygt». Men våren 1954 begynte noen kornkråker

igjen å bygge reir i de store trærne ved domkirka, og da denne art er en meget sjelden rugefugl på våre kanter, henvendte formannen seg til bygartner Malmin. Man ble enig om at fuglene skulle få ruge i fred, men dersom kolonien øker slik at den blir til større ulempe og må desimeres, vil dette skje i samråd med Rogaland Naturvern.

Det er gått i orden med fredning av fuglelivet på en ca. 3 km lang strekning av Hellelandselva ved Helleland stasjon. Vår forening skylder lensmann Trond Hovland takk fordi han påtok seg alt bryet med å få de 23 oppsitterne til å underskrive fredningsvedtaket. Formannen sendte en artikkel til pressa om at det nevnte område var blitt fredet mot all jakt.

Som nevnt i siste årsmelding, gikk det ikke i orden med fredning av Slettebøvatnet ved Egersund. Grunneierne ville ikke ha noen offentlig fredning, men etter det vi har fått opplyst, er det ordnet med en privat fredlysing av fuglelivet.

På årsmøtet for 1953 ble det referert en skrivelse fra kontorsjef Thv. Kierulf, der han foreslår at Rogaland Naturvern skal se nærmere på et urskogsområde som en muligens kunne få fredet som «villmark». Da det på årsmøtet ble framholdt at det omtalte urskogsområde lå i Vest-Agder, ble formannen anmodet om å få saka oversendt til Agder Naturvernforening. Imidlertid viste det seg at området ligger i Rogaland og således hører inn under vårt virkefelt, og formannen vil sammen med en botaniker se over området på vårparten 1955.¹⁾

Dessverre er det ikke lyktes å få alle grunneierne rundt Grudavatnet i Klepp med på fredning av dette interessante fuglevan-

¹⁾ Se artikkelen «Urskogen i Måldjupet» side 26.

net, men formannen vil gjøre ennå et forsøk på å få saka brakt i havn. Dersom bare en eller to mann nekter å underskrive vedtaket, får styret overveie om en ikke likevel bør sende forslaget til departementet. Den nye lova gir jo det offentlige høve til å gå til fredning selv om ikke alle oppsittere er enige.

Ifølge en notis i «Jærbladet» ble det våren 1954 ødelagt endel andereir ved Bryne og mange kull av hettemåke ved Smokkevatnet. Det var guttebander som hadde vært på ferde, og styret sendte notisen til Rogaland politikammer og anmeldte saka. Likeledes anmeldte vi en mann som midt i rugetida hadde skutt 6 fredede hettemåker.

Hvad angår alle de til departementet innsendte søknader om fredlysing av fuglelivet på forskjellige steder rundt om i vårt fylke, bl. a. Hafrsfjord, så er disse saker ennå ikke avgjort i departementet. Men en kan vel vente en avgjørelse i løpet av 1955 etter at den nye lova om naturvern endelig er trådt i kraft.

I alt har vi nå fått grunneierne med på totalfredning av fuglelivet innenfor 38 større og mindre områder.

De fredningsskilter av emalje som vi i sin tid fikk laget, er nå alle delt ut og satt opp på noen av de fredlyste områder. Dessverre er enkelte skilter som en kunne vente, blitt ødelagt ved steinkast eller helt fjernet.

Som det går fram av årets regnskap, er vårt naturvern-fond kommet opp i 10 000 kr., men hvor finner vi et lite område som høver for vårt formål og som er til salgs? Det er det store spørsmål.

Årsmøtet vedtok å be sløydlærerene i Stavanger om å la guttene lage endel rugeskasser for å øke interessen for å verne fuglelivet.

Årsmøtet godkjente enstemmig regnskapet og årsmeldinga for 1954.

Ved valget fikk styret følgende sammensetning: A. Bernhoft-Osa, formann, Holger Holgersen, nestformann, Jon Andreassen, sekretær, Erling Torgersen, kasserer, Karoline Rullestad, styremedlem. Varamenn: Rasmus Bjorheim, Kornelius Meland og Ingvar Molaug. Revisorer: H. Gundersen og Erik Lunde.

Årsmøtet ble avsluttet med torskeaften og framvisning av et par naturfilmer.

Vestlandske Naturvernforening.

ARSBERETNING FOR 1954

I beretningsåret er ekspedert endel fredningssaker, for det meste angående enkeltstående trær. I november 1954 er ved departementsvedtak oppnådd fredning av et hagestykke med 2 gamle almetrær ved Yris's hotel, gnr. 45, bnr. 1 Nordfjordeid, eier Wilh. Yri.

Vi har besluttet snarest mulig å gå igang med å inspisere de fredete forekomstene på Vestlandet. Flere av disse har ikke vært efter-

sett av naturvernets folk i de siste 20-30 årene. Enkelte trær vil siden dengang enten være nedblåst (i etpar tilfeller har vi fått melding om dette) eller de er i så dårlig forfatning at fredningen bør avlyses. Fredningsskiltene vil også sikkert i mange tilfeller måtte fornyes. Formannen har ajourført kretsforeningens kartotek over fredete forekomster og områder. Disse er også blitt kart-

lagt og dessuten innført i et nytt kartotek, ordnet herredsvis. Herved vil vi få en bedre oversikt og lettere kunne planlegge inspeksjonsturer for fremtiden.

Det nåværende styre består av:

Lektor A. Aksnes
Konservator A. Danielsen
Herredskogmester G. Jebsen (kasserer)
Høyesterettsadvokat R. Langlo
Konservator J. F. Willgohs (formann)

Varamenn:

Driftsstyrer E. F. Langmyhr
Konservator A. Løken
Professor dr. H. Robak

Revisor:

Lektor S. Hansen

Bergen 25. mars 1955

J. F. Willgohs.

REGNSKAPSEKSTRAKT FOR TIDEN 30-1-54 — 15-3-55

Inntekter:		Utgifter:	
Innestående i bank 30-1-54	kr. 2 152,66	Porto	kr. 100,65
—»— postgiro »	» 1 092,00	Konvolutter, trykksaker	» 32,40
Innbetalt medlemskontingent i 1954	» 327,00	Annonser	» 42,60
Bankrenter 1954	» 31,74	Innestående i bank	» 2 138,75
		—»— postgiro	» 1 288,45
		Kassabeholdning	» 0,55
	kr. 3 603,40		kr. 3 603,40

Minde, 16-3 — 55.

J. F. WILLGOHS, p. t. formann.

G. JEBSEN.

Revidert. Bergen 21-3 — 55. SIGGEN HANSEN.

Sør-Varanger Naturvern.

ÅRSBERETNING FOR 1953—54

I det forløpne år har vi arbeidet med følgende saker:

1. Fredning av den del av Prestøya ved Kirkenes, som ikke berøres av sykehusanlegget, så den fortsatt kan være bade- og utfluktssted for barn og voksne. Vi har korrespondert med departementet og Finnmark fylke om saken, og skriftlig henstilling er sendt Sør-Varanger formannskap.
2. Foreningen har søkt kontakt med Jæger- og Fiskerforeningen for å støtte denne forenings idé om fredning av Kirkeneshalvøya og håper at det vil lykkes å få gjennomført denne sak.
3. Siden Sør-Varanger Naturvern blev stiftet har vi forsøkt å få aktivisert kontakter rundt om i Finnmark til å danne lokale naturvernforeninger. I august sendte vi på ny innbydelse til 25 per-

soner fra de forskjellige steder i Finnmark om å møte — fortrinsvis her på Kirkenes — for å drøfte naturvernsaken. Dessverre hadde bare to anledning til å komme, nemlig skoleinspektør Ole Tronstad fra Talvik og distriktsjef Sigurd Torgersen, Hammerfest. Begge disse var meget interessert og lovet å forsøke å få dannet foreninger på sine steder. Med dette håper vi at grunnlaget for dannelsen av Finnmark krets av Landsforbundet for Naturvern i Norge er kommet i stand.

4. Sør-Varanger Naturvern har i høst tatt opp igjen sin hovedsak, nemlig Carl Schøyens plan om fredning i Øvre Pasvik.

I den anledning har vi sendt et rundskriv til forskjellige stortingsmenn av alle partier, med anmodning om å støtte vår sak, spesielt med henblikk på den nye

lov om naturvern som skal opp i Stortinget i høst.

På vårt årsmøte som skal avholdes 22 oktober skal det formes en resolusjon til regjeringen angående Pasvikfredningen med anmodning om også å undersøke om Finland er villig til å frede på sin side av grensen.

Forøvrig skal det på årsmøtet være kåseri om meteorologi av lektor Buø og opplesning av Trygve Laudal.

Det vil også bli forevist en amerikansk og en svensk naturfilm.

Foreningen har nu 75 medlemmer.

Kirkenes den 20 oktober 1954.

For Sør-Varanger Naturvern
T. Laudal

Nenne Isachsen.

Trøndelag Naturvern.

ARSBERETNING FOR 1954

Foreningens virksomhet i 1954 har vært begrenset til fugleparken i Nidelven. Efter at den nye fredningsloven er vedtatt fore-

ligger flere betydelige oppgaver for fredning, som foreningen nå vil ta fatt på. Herunder siktes spesielt til Børgefjell og Byneshalvøya.

ÅRSREGNSKAP FOR 1954

Inntekter:			Utgifter:		
Balanse	kr.	302,93	Innskudd banker	kr.	1 088,00
Kollektive kontingenter	»	704,00	Andeparken	»	655,75
Individuelle —»—	»	560,00	Inkassoutgifter	»	62,90
Kommunalt bidrag	»	300,00	Krans ing. Møllers begravelse	»	50,00
			Balanse	»	10,28
		kr. 1 866,93			kr. 1 866,93

REIDAR BREKKE.

Revidert 19/4 - 1955.
C. NISSEN.

ØSTLANDSKE NATURVERNFORENING

LIVSVARIGE MEDLEMMER:

Amundsen, Hedvig Vibe, fru, Oslo
 Amundsen, K. Vilh., h.r.adv., Oslo
 Aretander, Ingrid, frk., Jar
 Arveschoug, Hans, Oslo
 Aspelin, Jonas, generalkonsul, Oslo
 Astrup, Einar, skipsreder, Slemdal
 Bang, Olaf, dr. med., Oslo
 Bendixen, Ths., ingeniør, Oslo
 Berg, Arild, verkseier, Oslo
 Bergsland, Einar, grosserer, Oslo
 Bergsland, Lucy, fru, Stabekk
 Bjanes, O. T., landbruksdirektør, Sandvika
 Bjørcke, Alf, dr. ing., Oslo
 Bjørcke, Richard, generalkonsul, Oslo
 Boc, Sigurd, direktør, Oslo
 Bondeungdomslaget i Oslo, Oslo
 Borchgrevink, Harald, Høvik
 Borchgrevink, Kirsten, frk., Høvik
 Borchgrevink, N., oberst, Høvik
 Borchgrevink, Sigrid, fru, Høvik
 Borchsenius, Chr., o.r.sakf., Oslo
 Broch, Hjalmar, professor, Oslo
 Bronn, Thorleif, cand. jur., Bestun
 Brun, Einar, skipsreder, Sandefjord
 Brun, Einar, jr., Sandefjord
 Braarud, Trygve, professor, Oslo
 Bugge, bankchef, Hamar
 Buskerud Jeger- og Fiskerforen., Drammen
 Børresen, Nils, disponent, Oslo
 Christiansen, Alex, direktør, Bestun
 Christie, Haakon, arkitekt, Ø. Ullern
 Dahlbeck, Nils, dr., Stockholm
 Dalene, Halvor, fylkesskogchef, Halden
 David-Andersen, A., juveler, Ullern
 Dedekam, Hans, dr., Oslo
 Delphin, Arne, ingeniør, Oslo
 Delphin, Chr., inspektør, Granli
 Det kgl. Selskap for Norges Vel, Oslo
 Diesen, Bredo, tannlege, Oslo
 Ditten, Th. von, Sandefjord
 Drammens og Oplands Turistforening, Drammen
 Egeberg, Amelie, fru, Oslo
 Falkenberg, Else, frk., Oslo
 Faye-Schiøll, Bjørn, direktør, Oslo
 Fett, Harry, riksantikvar, Oslo

Fischer, Joh. Chr., forstnester, Lunderseter
 Foss, Rolf, h.r.adv., Oslo
 Fredriksen, Oscar, bankchef, Oslo
 Friluftsklubben, Oslo
 Fønhus, Mikkjel, Hølera
 Gleditsch, Mimi, frk., Bestun
 Grimeland, B. A., skolebest., Oslo
 Hagen, Asbjørn, Bjørge
 Hambro, Elise, skolebest., Bergen
 Hansson, Chr., direktør, Oslo
 Hansson, Dagny, fru, Oslo
 Hansson, P. C., generalkonsul, Oslo
 Hansson, W. M., direktør, Oslo
 Hansson, Else, fru, Oslo
 Hartmann, Aage, disponent, Bygdøy
 Hauen, Arnt, avd.gartner, Bygdøy
 Haugan, Emmy, skogeier, N. Eggedal
 Hauge, Nils, Oslo
 Heiberg, Fridtjof, disponent, Oslo
 Heiberg, Fridtjof, Vettakollen
 Helliesen, H. L., direktør, Oslo
 Henriksen, Wilh., h.r.adv., Sandvika
 Henriksen, Agnes Mørch, frue, Sandvika
 Heyerdahl, Anton, h.r.adv., Oslo
 Heyerdahl, F., direktør, Vinderen
 Hoff, Trygve J. B., direktør, Oslo
 Holm, A. F., Oslo
 Holmsen, Per, cand. real., Vettakollen
 Holte, A. T., ingeniør, Slemdal
 Høltedahl, Olaf, professor, Vinderen
 Huitfeldt, Hans, dr., Oslo
 Huseby, Gustav, Oslo
 Hygen, Georg, professor, Nordstrand
 Høeg, Ove Arbo, professor, Ullevål Haveby
 Høegh, Carl, dr., Snarøya
 Høegh, Leif, skipsreder, Skøyen
 Ihlen, Joachim, direktør, Oslo
 Ihlen, Gunn, fru, Oslo
 Ihlen, Maj, frøken, Oslo
 Ihlen, Marie, fru, Oslo
 Ihlen, Nils N., direktør, Strømmen
 Isachsen, Fridtjov, professor, Oslo
 Kaldor, H., sogneprest, Romedal
 Kierulf, Halfdan, aktiemegler, Oslo
 Kierulf, Thv., forstkandidat, Bestun

«Kjenn dit Land», Oslo
 Kjos-Hansen, J. J., distriktslege, Egersund
 Koenig, Helge, direktør, Oslo
 Kongsberg formannskap, Kongsberg
 Koren, Finn Thor, Oslo
 Koren, V., ingeniør, Br. Øst-Afrika
 Kristiansen, M., Tjøme
 Larsen, Trygve, disponent, Oslo
 Lid, Johs., konservator, Grefsen
 Lilleborg Fabrikker, Oslo
 Lindboe, Einar, dr., Oslo
 Lindeman, C. F., dr., Oslo
 Lund, Hj. Munthe Kaas, Sandvika
 Lund, K., ingeniør, Vinderen
 Lund, Otto, forstkand., Oslo
 Løken, Johan, h.r.adv., Smestad
 Løvenskiold, Axel, godseier, Ask
 Løvenskiold, Carl Otto, godseier, Lysaker
 Marvel, Hals, fru, Oslo
 Marvel, Odd, dr., Oslo
 Mathiesen, Haaken S., brukseier, Bøn
 Mathiesen, Pierre, godseier, pr. Hønefoss
 Midttun, Magne, skogeier, Elverum
 Munthe, Wilh., overbibliotekar, Oslo
 Munthe-Kaas, E., redaktør, V. Aker
 Munthe-Kaas, Erika, fru, Besserud
 Mustad, Else, fru, Skøyen
 Mustad, Vilhelm, fabrikkseier, Skøyen
 Myrdahl, Kr. Fr., o.r.sakf., Oslo
 Mørk, H. A., direktør, Bekkelagshøgda
 Møystad, H., godseier, Elverum
 Maartmann, K., ingeniør, Slemdal
 Nielsen, Ingwald, fru, Oslo
 Nielsen, P. K., Øst-Afrika
 Norsk Hotel- og Restaurantforb., Oslo
 Nordstrand Vel, Nordstrand
 Nybø, Erik, lektor, Oslo
 Nyquist, Arild, skibsreder, Skøyen
 Omberg, Asbjørn, journalist, Blommenholm
 Petterson, Fritz W., bestyrer, Røa
 Printz, Axel, major, Bygdøy
 Quille, Borghild, fru, Oslo
 Qvale, Erling, retspresident, Åsgårdstrand
 Qvale, Finn Chr., ingeniør, Abildsø
 Rabo, Gustav, fabrikkseier, Drammen
 Ramberg, Ingrid Leerstang, fru, Porsgrunn
 Reisæter, Oddvin, dendrolog, Ås
 Ringnes, Amund, direktør, Oslo
 Ruud, Bjørn, kontorchef, Oslo

Rør, Hans Horn, kontorchef, Oslo
 Schage, Victor L., skibsreder, Holmenkollen
 Schanke, Andreas, skogforvalter, Kongsvinger
 Schatvet, Andreas, trelastagent, Oslo
 Schilling, P. F., major, Oslo
 Schjelderup-Ebbe, Th., professor, Oslo
 Skavang, H., fondsmegler, Lilleaker
 Stenersen, Karen, fru, Oslo
 Stephanson, Carl, Gressvik
 Strand, Einar, tannlege, Vikersund
 Strøm, Kaare Münster, professor, Oslo
 Sulheim, Lars, hotelleier, Lom
 Swanstrøm, Gry, fru, Vinderen
 Sønnichsen, Francis, ingeniør, Oslo
 Tenvig, Fridtjof, skibsmegler, pr. Holmestrand
 Thoresen, Ole R., skibsreder, V. Aker
 Thrapp-Jensen, L., rittmester, Oslo
 Tillisch, Alb., overlege, V. Aker
 Tjersland, Alf, d. y., Oslo
 Tostrup, Agnes, frk., Oslo
 Treschow, F. M., godseier, Larvik
 Treschow, G. A., brukseier, Larvik
 Traaen, A. E., professor, Ås
 Turistforening, Den norske, Oslo
 Turisttrafikkomiteen, Bergen
 Tønsberg, Signe, fru, Skøyen
 Tønsberg Sparebank, Tønsberg
 Ugelstad, Erna, fru, Skøyen
 Ugelstad, Rolf, skibsreder, Skøyen
 Wahl, Sigurd, boktrykker, Holmenkollen
 Werenskiold, W., professor, Lysaker
 Wessel, Ellen, fru, Sarpsborg
 Wetlesen, Edgar, ingeniør, Oslo
 Wiborg, Colin, byråchef, Oslo
 Wiborg, Fritjof, ingeniør, Sandefjord
 Wiborg, Justus, direktør, Kalvild
 Wiborg, Kathinka, fru, Kalvild
 Wigert, Knut, skuespiller, Lysaker
 Wigert, Sofie Helene, fru, Lysaker
 Virik, Haldor, konsul, Sandefjord
 Ytteborg, Nils J., konsul, Smestad
 Zernichow, Oscar, direktør, Slemdal
 Ødegaard, Axel, fru, Slemdal
 Øiberg, K. A., sekretær, Oslo
 Ørvig, Arne, grosserer, Oslo
 Østreng, Harald, h.r.adv., Oslo
 Aagaard, Harald M., Oslo
 Aargaard, Henry, major, Oslo
 Aarhus, Knut, avd.chef, Oslo

Oprettet 1863

ANDR. SCHATVET

PRINSENGATE 2 - OSLO

Trelastagentur- og Exportforretning

FROGNERSETEREN BRUK

Henvendelse:

Hovedkontoret,
Kingsgt. 17 c, Oslo, telf. 38 18 70

eller

Frognerseteren Bruks utsalg,
Økern p. å. Telefon 67 29 94

Kjøper:

høvellast, sløyd- og snekkerlast, furuplanker
og alle slags firkant, impregnerte
materialer og påletømmer
av gran og furu.

*Vi fører alt på lager av herrekonfeksjon
Egen avdeling for bestillinger
Avdeling for gutteklær
Ekviperingsartikler*

De er velkommen til

Stor-Ko-Fa

STORGATEN 7, OSLO

**Naturen hater sterk og fri
all tvang - (Wergeland)**

*Vi vil og kan heller ikke tvinge
noen til å kjøpe hos oss —;
men flere og flere som besøker
Nord-Norge finner det naturlig å
gjøre sine innkjøp hos —*

Otto Koch & Co.
BODØ

**Nord-Norges
største manufaktur- og utstyrsmagasin**

Alle som er glade i norsk natur må være
medlemmer av en naturvernforening:

Østlandske Naturvernforening,
Møllergaten 16, Oslo,
Agder Naturvernforening,
Torridalsveien 44, Kristiansand,
Rogaland Naturvernforening,
Museet, Stavanger,
Vestlandske Naturvernforening,
Universitetet, Bergen,
Trøndelag Naturvernforening,
Trondhjem,
Nord-Norges Naturvernforening,
Bodø,
Sør-Varanger Naturvernforening,
Kirkenes.

Medlemmer av disse foreninger får Lands-
forbundets årsskrift «Naturvern i Norge».

TIL MEDLEMMENE:

Sørg for at venner og bekjente også blir medlemmer!

UTGITT AV
LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN I NORGE
NOVEMBER 1955